

VredesMagazine

Jaargang 7 nummer 4 — 4e kwartaal 2014 — Prijs euro 2,50

- **Gaza**
- **Srebrenica zonder masker**

Onderzoeks dossier:

- **Kernwapens**

Kwestie-Palestina: internationale actie geboden

Wanneer besluit de internationale gemeenschap in vredesnaam de kwestie-Palestina op te lossen? Als de vernietigende bombardementen op Gaza één ding onderstrepten, is het wel hoezeer die vraag om een antwoord schreeuwt. Hoe die oplossing er uit moet zien is al jaren duidelijk. In een berg VN-resoluties heeft de wereld zich uitgesproken voor de tweestaten-oplossing die op het internationaal recht is gebaseerd: de staat Israël, binnen de grenzen van vóór juni 1967, geflankeerd door de staat Palestina, bestaande uit Gaza, de Westelijke Jordaanoever en de hoofdstad Oost-Jeruzalem. Maar even duidelijk is dat de Israëlische regering er alles aan zal blijven doen het tot stand komen van een soeverein Palestina te saboteren. De vredesbesprekingen onder leiding van John Kerry werden eerder dit jaar met overtuiging door het kabinet-Netanyahu om zeep geholpen. Minister van defensie Moshe Ya'alon liet na afloop trots weten dat "we erin zijn geslaagd het vredesproces van de agenda te krijgen!" Een teken aan de wand was al dat Israël tijdens de besprekingen rustig doorging met de onrechtmatige kolonisatie van de Westoever en Oost-Jeruzalem; in negen maanden tijd werden veertienduizend nieuwe kolonistenwoningen in de steigers gezet. Even veelzeggend was het offensief dat Netanyahu in juni ontketende tegen de juist beëdigde Palestijnse eenheidsregering, resultaat van het verzoeningsproces tussen Hamas en Fatah. Beklaagde Israël zich jarenlang

over het gebrek aan Palestijnse eenheid, nu werden op de Westoever vele honderden Palestijnen van hun bed gelicht, ten minste zes Palestijnen doodgeschoten en tweeduizend woningen en tal van kantoren van instellingen en organisaties onttakeld. Het offensief was de voorbode van het bittere geweld in Gaza. Om ieder misverstand te voorkomen onderstreepte Netanyahu onlangs dat er wat Israël betreft nooit en te nimmer een soeverein Palestijnse staat op de Westoever en in Oost-Jeruzalem zal komen. Zijn kabinet zweert bij voortzetting van de al 47 jaar durende bezetting en kolonisatie van beide, een politiek die gepaard gaat met bikkelharde onderdrukking van de Palestijnse bevolking. Het is een uitzichtloze politiek, hét recept voor Palestijnse radicalisering en meer geweld. Het is de verantwoordelijkheid van de internationale gemeenschap – de VN, de EU – om de patstelling te doorbreken. Daartoe heeft ze niet alleen in het kader van het internationaal recht de plicht, maar ook de mogelijkheden: door middel van sancties kan Israël worden gedwongen het Palestijnse recht op zelfbeschikking in een eigen staat te respecteren en de bezetting te beëindigen. Op Nederland rust in dat verband een bijzondere verantwoordelijkheid. Niet alleen is de verplichting tot bevordering van het internationaal recht in onze Grondwet verankerd, op loopafstand van het Binnenhof bevindt zich bovendien een unieke concentratie

van internationale organisaties en instellingen die Den Haag de terechte titel 'Hoofdstad van Recht en Vrede' heeft opgeleverd. Adel verplicht. Desondanks blijft de internationale gemeenschap, de Nederlandse regering voorop, de passiviteit die haar al veel te lang kenmerkt trouw. Ook nu weer wordt allerwegen volstaan met de deprimerende mantra dat moet worden geprobeerd 'de partijen weer om de onderhandelingstafel te krijgen.' Aandringen op sancties is vloeken in de Haagse kerk; sancties zijn voorbehouden aan de terroristen van Hamas, de aanzienlijk veelzijdiger Israëlische terreur – denk alleen al aan de bezetting – wordt ongemoeid gelaten. Wie opmerkt dat Nederland met die houding de desastreuze Israëlische politiek feitelijk steunt, kan aan het Binnenhof een onnavolgbaar lesje 'Israëls legitieme veiligheidseisen' tegemoet zien. Lichtpunt in deze schertsvertoning is de groeiende internationale betrokkenheid van burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Hun demonstraties en maatregelen in de sfeer van BDS (Boycot, Desinvesteren en Sancties) zijn hard nodig om de politici ervan te doordringen dat het de allerhoogste tijd is de legitieme rechten van de Palestijnen te effectueren. Een soeverein Palestijnse staat, waarin de Palestijnen in vrijheid hun eigen samenleving kunnen – móeten – vormgeven, is uiteindelijk ook de beste garantie voor Israël's veiligheid.

Martijn de Rooi

COMMENTAAR

COLOFON

VREDESMAGAZINE 3e KWARTAAL 2014 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vredesbeweging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлекief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Boudewijn Chorus, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Martijn de Rooi, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David-Jan Donner, Chris Geerse, Tjark Reininga. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTO-REDACTIE:** Anne Vaillant **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Bastin, Jan Bervoets, Martin Broek, Tom Daams, GeroGraphy, Anja Meulenbelt, Len Munnik, Boyd Noorda, Jan Schaake, Guido Schokker, Anne Vaillant, Thea Vermeiren, Roel Wijnants **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg **ABONNEMENTEN:** Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137 **GIFTEN:** Bedragen die abonnees meer overmaken worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht, 030 8901341, artikelen naar info@vredesmagazine.nl **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 9 november 2014. Verschijningsdatum volgend nummer: 17 december 2014 **ISSN 1876-0724**

PALESTINA: INTERNATIONALE ACTIE GEBODEN 2

De internationale gemeenschap
negeert VN-resoluties voor een oplossing
Martijn de Rooi

BOYD NOORDA, EEN VEELZIJDIG ACTIVIST 4

Fotograaf, mediamaker en activist
voor de vredesbeweging
Marian van Stiphout

SREBRENICA ZONDER MASKER 7

De officiële verslagen van
Dutchbat zijn allerm minst betrouwbaar
Jan Bervoets

INGEZONDEN BRIEF

Over het artikel "Dienstweigeren na de bevrijding" 9
Koos van Duinen

NACHTMERRIE IN GAZA 10

Het negeren van internationale
wetten door Israël en de USA
Noam Chomsky

ONTMOETINGS DAG VREDESBEWEGING 14

Verslag van de jaarlijkse
bijeenkomst van de vredesbeweging
Benno Houweling

**ANGST VOOR ISIS LEIDT
TOT RARE SPRONGEN 15**

Vijanden worden bondgenoten in de strijd tegen ISIS
Jan Schaake

FOTOPAGINA'S TOM DAAMS 18

Aleppo, Syrië

**DOSSIER: KERNWAPENS EN
DE WEG NAAR EEN NIEUWE KOUDE OORLOG 21**

*Mark Akkerman, Kees Kalkman, Otfried Nassauer,
Clemens Raming*

EN VERDER:

COLUMN 12

Boudewijn Chorus

SPRINGSTOF 13

Mark Akkerman

**UIT DE GESCHIEDENIS
VAN DE VREDESBEWEGING 17**

Chris Geerse

COLUMN 17

Hans Feddema

**OVERZICHT VAN
AANGESLOTEN ORGANISATIES 20**

KORTE BERICHTEN 33

SIGNALERING 35

Jos van Dijk

GEDICHT 36

Abou I-Alaa al Ma'arri

Foto: Tom Daams

ALEPPO, SYRIË

VOORPAGINA: Tijdens een demonstratie tegen het Israëlische geweld in Gaza legt een aantal demonstranten bloemen en knuffels op kistjes die de in Gaza gedode Palestijnse kinderen symboliseren. Amsterdam, 3 augustus.

Foto: GeroGraphy

BOYD NOORDA

Een veelzijdig activist

Op 10 juni had ik een gesprek met Boyd Noorda. Hij was al een poos ernstig ziek, maar zijn hoofd zat vol ideeën die hij nog hoopte uit te werken en zo voor iedereen toegankelijk te maken. Ook hoopte hij zijn werk en bezigheden over te dragen aan anderen.

Hij is fotograaf, mediamaker, activist en zeer betrokken bij digitaal Den Haag en de vredesbeweging. Een van de eerste onderwerpen die Boyd ter sprake brengt is de geluidsstudio. "In 1980 heb ik een mediabedrijfje opgericht, Socia Media. Daar ben ik begin jaren tachtig samen met Tom Wilkes een geluidsstudio begonnen: Duto- ne. Het werd een succes dankzij de specialisatie: direct to 2-track. Ons kenmerk was de directe, digitale stereo-opname. De muziek varieerde van klassiek en Indiase muziek tot moderne jazz en hardrock. Burma Shave heeft hun eerste single bij ons gemaakt en Larkin, The Budapest Ragtime Band We hebben vaak in één dag een cd opgenomen; de intensiteit, de harmonie, het met z'n allen helemaal gefocust zijn, dat was speciaal."

Je hebt zoveel dingen gedaan op het verbeter-de-wereld-gebied. Hoe ben je daartoe gekomen?
"Dat ging op een heel natuurlijke manier. Als je op een gegeven moment dingen ontdekt over de maatschappij, over ongelijkheid en wie daar verantwoordelijk voor is ..."

Foto: Guido Schokker

Kreeg je dat van thuis mee?

"Nou, nee, ik ben van huis uit wel een beetje vrij opgevoed. Mijn ene opa was bakker en mijn andere was diamantslijper, mijn oma beeldhouwde en mijn vader was fotograaf. Een vrij normaal gezin uit 't Gooi. Een eyeopener kreeg ik in de eerste klas van de HBS in Hilversum, tijdens een discussie over ontwikkelingshulp. Het bleek dat het gros daar niet vóór was. Ik was verbijsterd daarover. Nou dan gaan je ogen wel even open."

Na de HBS ben ik fotografie gaan doen in Den Haag. Daarna ben ik in dienst geweest al heb ik dat proberen te voorko-

SYMBOLISCHE RAKETVERBRANDING
IN VOLKEL, 3 APRIL 2010.
BOYD RECHTSONDER AAN HET WERK.

men. Ik had vervangende dienst willen doen, maar dat gebeurde niet."

Dus toen ben je maar braaf in dienst gegaan.

"Nou, niet braaf, haha. Toen ik uit dienst kwam was ik gediplomeerd werkloos. Ik raakte betrokken bij de kraakbeweging en werd lid van Bamboulee, een stichting die onderhandelingen tussen krakers en de gemeente makkelijker moest maken. Samen met Rob van Eeden richtte ik de stichting 'Schep je eigen werk' op die starters met een kleinschalig bedrijf hielp. En dan zitten we inmiddels in de jaren tachtig en kwam de geluidsstudio."

Geluid was altijd al een hobby. Het begon met een zelfbouw radiootje, je had van die bouwdozen van Philips, heel eenvoudig, met op de voorkant van die plaatjes van een jongetje en een vliegenier. Op m'n achtste of negende had ik mijn eerste radiootje gebouwd. De interesse voor techniek ging later over op computers."

Afscheid van Boyd

Kort na dit interview is onze medewerker Boyd overleden. Bij de start van het VredesMagazine zeven jaar geleden heeft hij een doorslaggevende rol gespeeld bij het doorhakken van de nodige knopen. Ook daarna heeft hij ons altijd met raad en daad bijgestaan; zorgvuldig en precies, met ruimte voor anders. Vaak hebben we zijn foto's gebruikt. Niet alleen omdat zijn foto's kwaliteit hebben, maar ook omdat hij regelmatig als enige fotograaf bij een actie aanwezig was. Eerder dit jaar (in nummer 2) heeft hij voor ons nog een prachtige fotopagina over 2.Dh5 gemaakt.

Redactie VredesMagazine

Daar ben je mee bezig geweest in de tijd van het uiteenvallen van Joegoslavië begin jaren negentig. Was het idee daarachter om mensen voorlichting te geven?

“Ik heb toen een brochure'tje gemaakt met de titel ‘Een modem moet’ en met de ondertitel ‘voor het milieu.’ Dat vond ik

ding voor de neus zetten en demonstre- ren.”

Ook belangrijk op dat gebied volgens Boyd is dDH, digitaal Den Haag. “DDH is al snel een onafhankelijk internetplat- form geworden waar we eigen baas zijn en waar je allerlei dingen kunt doen die je bij een gewone provider niet kunt doen.

nen om die dingen te bouwen, nee, doe het zelf, eventueel commercieel. En het was een aanklacht tegen de computerin- dustrie: als wij als amateurs met stan- daardonderdelen zo'n zuinige server kunnen maken ... wanneer gaan jullie dat dan doen?”

Door de perikelen om ‘te ontsnappen’

Foto: Boyd Noorda

PROTEST BIJ INTERNATIONALE AFGHANISTAN TOP. DEN HAAG, 31 MAART 2009

in die tijd een belangrijke factor. Als je destijds een persbericht wilde doorge- ven, ging iemand het eerst opzoeken op de computer, dan werd het uitgeprint en vervolgens werd het in de fax gestopt, de ontvanger moest het zelf weer overtypen. Je kunt je nu niet meer voorstellen hoe inefficiënt dat ging.

In Joegoslavië werkten in die tijd tele- foon en fax nauwelijks. Met gevaar voor eigen leven vlogen mensen naar Sarajevo om daar hun partners te ontmoeten ter- wijl ze ook veilig met hen hadden kun- nen e-mailen. En dat was een beetje mijn kruistocht in die tijd. Ik had toen net mijn eerste laptop, het was meer een ver- sjouwbare computer, zo'n enorm appa- raat. Maar dat werkte, de mensen zo'n

Er zijn bijvoorbeeld mailing lists die te gebruiken zijn voor persberichten en aankondigingen. Ik hoop dat dDH, voor de initiatieven die daarvan afhankelijk zijn zoals de vredessite, overeind kan blij- ven.”

“Op computergebied ben ik ook bezig geweest met energiebesparing. Ik heb zelf een pc gebouwd. Het project is in zoverre geslaagd dat de computer prima gefunc- tioneerd heeft. Het was een superzuinige server, Boyd's energy saving PC, hij ge- bruikte twaalf en een halve watt, terwijl een beetje server toch al gauw 250 watt gebruikt. Ik had een publiciteitscampa- gne klaarliggen; het idee was: please copy and improve and save energy. We waren niet van plan om een bedrijfje te begin-

uit de toestanden met het vorige pand is de publiciteit rond die zuinige server er helaas niet van gekomen. “In 1998 ver- kocht de gemeente ons pand – het was een groot complex met bewoners en werkruimtes- zonder dat wij het wisten aan een bedrijf. De nieuwe huisbaas was er van het begin af aan op uit ‘om de boel leeg te krijgen.’ Dat mondde uit in een ja- renlange juridische strijd. Vanaf 2004 liep het helemaal uit de hand, toen de laatste medebewoner, Gerard van Alke- made, plotseling overleed. Boyd: “Het was frustrerend, het gedoe met die huis- baas en de manier waarop je alles tot stil- stand ziet komen. Je was op een gegeven moment alleen nog maar bezig met het verdedigen van je bestaansrecht. In 2007

heb ik voor G8 in Duitsland de beruchte mediabus georganiseerd die nog door de politie in beslag is genomen – we hadden een WiFi-antenne op het dak gezet waarmee we een draadloze internetverbinding konden opzetten en werden toen ervan beschuldigd een illegale radiozender aan boord te hebben, haha, dat was natuurlijk helemaal niet zo. Maar daar kon ik bijvoorbeeld op het laatste moment zelf niet bij zijn omdat die huisbaas weer begon te zeiken. Uiteindelijk zijn we voor mijn gezondheid verhuisd, want in 2008 is er CLL (chronisch lymfatische leukemie) bij mij geconstateerd. Toen we dat te horen kregen zijn we gestopt met de strijd.”

*We hadden het net over Joegoslavië.
Ben je toen bij de vredesbeweging
betrokken geraakt?*

“Ik was altijd al een beetje geïnteresseerd in de vredesbeweging. Ik kende natuurlijk Gerard van Alkemade goed, hij was een bekende vredesactivist. Maar het kantelpunt vormde de Eerste Golfoorlog in 1990. Toen dook ik echt in de vredesbeweging. Op de avond van de inval in Koeweit was er toevallig een vergadering van het Haags Vredesplatform en ik vond dat wat zich in het Midden-Oosten aan het ontrollen was gemeld moest worden want daar zou wel actie tegen gevoerd gaan worden. Tot mijn verbazing werd de jaarvergadering eerst helemaal afgehandeld voordat er kort over dat belangrijke feit gepraat werd. Ik voelde me verantwoordelijk om iets te doen. Ik verzorgde een rubriek op de AKTIE-bank ‘Het milieu in de Golf’ over de milieugevolgen van de oliebranden in Koeweit. We gaven informatie ook nadat de massamedia alle interesse verloren hadden.

Toen heb ik mezelf een beetje verloren in de vredesbeweging, terwijl ik eigenlijk veel meer aan duurzame ontwikkeling had willen doen. Al heb ik leuke dingen kunnen doen door er zo bij betrokken te zijn. Ik ben min of meer ongemerkt een beetje de hoffotograaf van de vredesbeweging geworden.”

Maar, heb je daar spijt van?

“Nou nee, het is gewoon zo. Mijn insteek was altijd wel de mediakant. Je ziet vaak dat publiciteit het ondergeschoven kind is. Mijn idee, daarom ben ik zelf Social Media begonnen, is dat als je een heleboel werk en soms ook geld steekt in organiseren, in mensen mobiliseren enzovoort en dan achteraf niks doet aan pu-

bliteit, dan maak je gewoon het werk niet af en het is vooral jammer dat het niet gehoord wordt.

De demonstraties tegen de oorlog in Afghanistan en Irak met het platform tegen de ‘Nieuwe Oorlog’, daar zat ik nogal diep in, toen heb ik wel een en ander mee georganiseerd. De grootste demonstratie was in Amsterdam op het Museumplein tegen de oorlog in Irak, er waren iets van 80.000 mensen. Dat werd weer gemarginaliseerd in de media. Dat de ME te paard te keer is gegaan tegen mensen die daar na afloop zaten te picknicken, dat zijn dingen die verzwegen zijn in de reguliere media. Bij die demo hadden we alles goed georganiseerd, we hadden zelfs toegang tot een Europese televisiesatelliet, maar daar is uiteindelijk toch weer te weinig gebruik van gemaakt.”

*Heb je nooit de ambitie gehad om wel
geld te verdienen, meer dan alleen voor
brood op de plank?*

“Zo gauw er weer wat op de giro stond, ging je leuke dingen doen die heel belangrijk en nodig waren, maar die vaak niks opleverden. Wat dat betreft heb ik toch veel m’n hart kunnen volgen. De geluidsstudio leverde wat inkomsten en mijn partner werkte parttime en we zijn geen van beiden materialistisch, ik heb nooit een nieuwe auto gehad, dat was niet belangrijk. Ik had vroeger een oude Volkswagen Jetta, een prima autootje maar er ging een zuigerveertje stuk. Om dat te repareren moest de hele auto uit elkaar. Toen moest ik vanwege zo’n onderdeelje de hele auto afdanken.”

Dan komen we vanzelf bij een van de dingen waarmee Boyd zegt nog veel te weinig te hebben gedaan: duurzame standaardisatie. “In de wereld om ons heen zijn alle standaards de facto standaards, niet omdat die het beste zijn of de minste energie verbruiken maar omdat bepaalde fabrikanten die pushen. Ik weet niet of je Cradle to Cradle kent, maar open duurzame standaardisatie zou je kunnen zien als nog een stap verder. Cradle to Cradle zorgt dat het apparaat of wat het ook is qua grondstoffen en onderdelen recyclebaar is, maar je zou al die processen als glas smelten en zo niet nodig hebben om te recyclen, ach dat is een lang verhaal. In 1992 heb ik daarover Pronk een kleine paper in de handen gedrukt. Dat was in die tijd dat hij naar Rio ging naar die grote VN klimaatconferentie, haha. Maar goed, daar is niks mee gebeurd.”

De meeste mensen denken er niet over na wat er nodig is om bijvoorbeeld een mobieltje te maken, waar dat vandaan komt en wat er na afloop mee gebeurt. “Het leuke is dat er nu een paar alternatieven zijn zoals FairPhone. Maar je zou ook een mobieltje kunnen maken dat bestaat uit een basiselement waar je naar keuze onderdelen op zet, een duur of een eenvoudig schermpje, wel of niet een camera. Het zou allemaal modulair kunnen zijn, daar zijn al wel ideeën voor geweest. Het probleem is dat het om een heel andere economie vraagt. Voor mij is het zonneklaar dat we geen groei-economie nodig hebben, maar een soort harmonie-economie met nulgroei. Ik vind het onbegrijpelijk dat alle politici, van links tot rechts, economische groei als oplossing zien.

Ik vind het jammer dat ik met de plannen die ik had op duurzaamheidsgebied nog niks gedaan heb. Nou ja niks, dit huis hoort bij de voorbeeldhuizen voor energiebesparing in Den Haag.”

Wat is er speciaal aan?

“Het heeft warmtemuren en in tegenstelling tot de normale manier die niet zo efficiënt is, zit er in dit huis dakisolatie maar dan van onder en zo zijn er nog de nodige dingen. Het is een leuk project geweest. Tijdens de verbouwing heb ik beschreven hoe je kunt besparen in het portiek – want dit is een portiekwoning – dat kun je vinden op de site econerd.org. Ik hoop dat ik ook nog wat tijd krijg om de ideeën over duurzame standaardisatie uit te werken en een beetje toegankelijk te maken.”

Als we die middag foto’s van Boyd aan het bekijken zijn, vraag ik of hij voorbeelden had tijdens zijn studie fotografie. “Ja, maar ik ben zo slecht in namen... in de zeventiger jaren was er een bekende Japanse fotograaf die heel bizarre naakten maakte. Dat vond ik wel boeiend. En een aantal bekende nieuwsfotografen natuurlijk waarvan ik ook niet op de naam kan komen... die man die altijd met zijn kleine Leicaatje over straat liep.”

Ik beloof hem de Japanse fotograaf op te speuren. En ik heb hem uiteindelijk gevonden, denk ik: Nobuyoshi Araki. Maar ik kan Boyd helaas niet meer vragen of het klopt, hij overleed op 21 juli.

Marian van Stiphout

Voorbeelden projecten: sociamedia.nl, Fotopagina in VM (pagina 18-19): tinyurl.com/boydfoto

Srebrenica zonder masker

Voorafgaand aan de jaarlijkse Srebrenica-herdenking op 11 juli organiseert Prodemos in Den Haag een discussiebijeenkomst rond vragen over de val van de enclave in 1995 en daarna, die nog steeds openstaan. Dit jaar werden op 1 juli drie veteranen van Dutchbat uitgenodigd om hun visie te geven over hun rol en de gevolgen van de gebeurtenissen in hun leven daarna. Hun verhalen werden gevolgd door 'experts' – waaronder krijgshistoricus Christ Klep – die commentaar gaven om deze persoonlijke verhalen een historisch kader te geven.

De hier opgevoerde Dutchbatters hebben door gerechtelijke procedures, artikelen en openbare verklaringen proberen aan te tonen dat de officiële geschiedenis niet in overeenstemming is met de werkelijkheid die zij hebben meegemaakt. Zij zijn ervan overtuigd dat de geschiedenis op enkele punten opzettelijk is vervalst. Klep, die met de debriefing-interviews van de Dutchbatters bij aankomst in 1995 heeft meegedaan, beaamt dat: er kunnen geen onbevangingen verslagen meer worden gemaakt. Het verhaal dat als historische bron zou moeten gelden, wordt vervangen door 'versteende getuigenissen' en in een context van gearrangeerde 'feiten' geplaatst, waarin de getuige zich zelf moet verantwoorden, zelfs al heeft hij zijn belevenissen nog niet persoonlijk verwerkt. Als soldaten leven zij onder de vrees dat zij hoe dan ook aansprakelijk kunnen worden gesteld: of door de Nederlandse natie, of door de leiding van Dutchbat, of misschien wel strafrechtelijk. Dat was van meet af aan duidelijk, toen bleek dat er met zaken werd geroemd en feiten buiten de pers werden gehouden. We kennen het verhaal van het gewiste filmrolletje, maar er waren volgens de soldaten minstens vier filmrolletjes verdwenen, dus misschien nog meer materiaal...

Het juridische boek is allerminst gesloten. Op 16 juli j.l. stelde de Haagse rechtbank Dutchbat civiel aansprakelijk voor het niet toelaten van ruim driehonderd mannen, die op de laatste dag asiël zochten. Dit was verwijtbare nalatigheid. En daarmee krijgen ook de betrokken militairen, waarvan sommigen nog

Foto: Reel Wijnants

met een proces wegens dienstweigering waren bedreigd, een oorlogsverleden toegeschreven dat boven hun persoonlijk geweten of de evaluatie van hun 'vakmanschap' uitgaat. Kan men dan nog eerlijk zijn?

Gerrit Kremer

De eerste spreker – inmiddels gepromoveerd chirurg – heeft over zijn ervaringen geschreven in *Medisch Contact* (1996). Daarin stelde hij dat hij door hulpverlening aan de bevolking, deels samen met 'Rode Kruis-artsen', in conflict raakte met militaire richtlijnen. Dat heeft geleid tot dreigingen met processen wegens het negeren van bevelen. Het NIOD-rapport heeft zijn verhaal niet opgenomen. Volgens hem zullen grote delen van dit rapport moeten worden herschreven. Wat hij vooral weerspreekt is het beeld dat de moorden door de Serven in het zicht van de Dutchbatters vlak bij de compound waren geschied. Het grootste deel vond in de bossen plaats, toen op 12 juli 1995 vluchtelingen uit de compound de weg naar Tuzla zochten, een mars van 100 km in drie dagen bij 40 graden. Van de 40.000 die vertrokken, kwamen er 12.000 aan, de rest werd door Servische fusillades afgemaakt. Dit wordt nu jaarlijks herdacht in marsen die eerste dodenmars, later de mars van

HERDENKING SREBENICA.
DEN HAAG 11 JULI 2014

de vrijheid of de mars van de vrede wordt genoemd.

Dave Maat

Hij vocht als beroepsmilitair vanaf 1970 en ziet zich vooral als vechtende soldaat met een taak. Maar niet zoals de Nederlandse hiërarchie dat ziet: "Wij vechten als militair voor de gemeenschap, dat is waar ik voor opkom. Ik geloof in mezelf en in mijn team. Maar niet in de houding van de politiek en de leiding. Wij staan als 'wij' tegenover 'hun'."

Maat heeft een klacht tegen de regering ingediend wegens verwaarlozing van Dutchbat. Vanaf 5 juni bleek Srebrenica belegerd door Servië, dat alle toevoer van materiaal afsneed. Toen reeds rapporteerde Karremans aan de Nederlandse regering dat Dutchbat niet meer operationeel kon zijn. Hierop is geen enkele reactie gekomen. Wat men dus kon doen was provisorische zorg verlenen aan de bevolking, zoals een bevalling of een oude man die door een scherpschutter in zijn borst was getroffen. Bij de afvoer uit Srebrenica was geen gelegenheid tot feedback. De Dutchbatters hadden iets van de genocide gezien: lijkens van Bosniërs op de weg, vrachtauto's met le-

dematen en andere gruwelen. Maar in Zagreb werden zij onthaald met fanfare en feest en met de boodschap dat men zijn verhaal op de kazerne in Assen wel kwijt kon. Debriefing dus, maar geen opvang. Het nieuws van de genocide moest via lekken naar de pers de publieke opinie bereiken, want een eigen verhaal konden de militairen ook bij de marechaussee, niet kwijt. Toen Maat zich bij de staf beklaagde, werd hij wegens posttraumatische stress het leger uitgezet. Hij studeerde daarna bestuursrecht om zich tegen de gang van zaken te verzetten. Zijn klacht is nu in behandeling bij de Commissie van Beroep.

Maat ging nu zelf op onderzoek uit naar de genocide in Srebrenica. Als hij

hebben uitgelegd waarom we niet de bescherming hebben kunnen uitoefenen, die de VN had beloofd. We moesten toegeven dat de politiek niet bereid was om ons daarvoor de middelen te verschaffen.” Daarbij kwamen ook verhalen los over Serven, die wreedheden hebben begaan in Dutchbatuniformen, die ze van vrouwelijke patrouilles hadden geroofd. Verder zagen de bussen waarvoor de vluchtelingen in de compound moesten verzamelen, eruit als medische transportmiddelen, waardoor men werd misleid. De beslissingen moesten in een *split second* worden genomen. Eerst later zag men bebloede vrachtwagens. Door de gesprekken wisten de militairen veel Bosniërs ervan te overtuigen dat zij geen

strijd van individuen, die gehoorzaamheid hebben gezworen aan het vaderland, maar na de gebeurtenissen in Srebrenica dit vaderland op een of andere manier tegenover zich zien. Zij zetten de oorlog voort, maar niet met de bewepening die zij indertijd niet hebben ontvangen. Zij scharen zich achter de Bosnische procesvoerders tegen de Nederlandse staat, omdat zij achter de Bosnische belangen staan die zij indertijd op bevel van diezelfde Nederlandse staat wilden dienen zonder daartoe in staat te zijn gesteld...

In de oorspronkelijke tekst van de Internationale (1871) roept de communist Eugène Pottier alle soldaten op: wanneer de machtshebbers van hun lan-

een moeder, die in de compound op de dag van de ontruiming een dood kind had gebaard, wil helpen met gegevens over het daar gedolven graf, bleek de rechter nodig om dit boven tafel te krijgen. Dat hij zo de moeder kan bijstaan met het verwerken van de gebeurtenissen, ja dat hij dit verhaal na ruim 15 jaar in de pers kwijt kan, helpt hem. Maar het keert hem nog meer tegen de hiërarchie van zijn eigen land.

Boudewijn Kok

Hij was op gedwongen transport naar Nederland “wat kwijtgeraakt” en dat was de band met de Bosnische bevolking. In 2007 ontmoette hij door bemiddeling van het comité Westerbork mensen uit Srebrenica. Dit stelde hem in staat zich met de dorpelingen te verzoenen. “We

– althans geen vrijwillige – collaborateurs waren. Voortaan zag men ook de Dutchbatters als slachtoffers van de Serven. Kok heeft daarna verschillende dodenmarsen vanuit Srebrenica meegeloopen en persoonlijk meegeholpen aan de wederopbouw. Zijn relatie met Srebrenica is nu zodanig dat hij daar “een vaderland” heeft gevonden, in plaats van in Nederland. En dat is nu getroffen door overstromingen, waardoor verwoest is wat in Srebrenica zopas was opgebouwd. Kok en zijn medeveteranen hebben het ministerie van defensie benaderd voor materieel om de bevolking bij te staan, maar hebben tot op heden nog geen antwoord gekregen.

Vergeet dus onbevungen geschiedschrijving! Wat men hoort is de voortdurende

den hen weer eens ter oorlog willen voeren, richt hun geweren op hun generaals! Zover is het in dit geval niet gekomen en de personen die ik hier heb aangehaald zullen dat zeker nog niet doen. Maar het lijkt erop dat de tijd niet ver weg zal zijn...

Jan Bervoets

G.D. Kremer, Medische neutraliteit in crisis-beheersingsoperaties, Hoezo vanzelfsprekend? Medisch Contact, #45, November 8, 1996.

Over Dave Maat: ‘Waar is het graf van mijn kindje?’ HP/De Tijd, 25 november 2011, p. 18-25.

Over Boudewijn Kok en Samira Maas is op 7 februari 2013 een uitzending van het Klokhuis geweest. Nadere documentatie is opgenomen op de site van veteranendag 2014, via Google te raadplegen.

Ingezonden brief

Geachte heer Broek,

In het laatst verschenen nummer van VredesMagazine las ik met genoegen en gedeeltelijke herkenning het artikel over de dienstweigerders na de bevrijding. Genoegen, omdat het artikel me terugbracht naar de jaren die mijn vader als dienstweigerder in de kampen die genoemd werden, heeft doorgebracht. Herkenning, omdat ik zelf als dienstweigerder de vervangende dienst vervulde in de RPI, de Staatsdrukkerij en in Vledder.

In het artikel wordt geschreven dat de eerste dienstweigerders in 1958 te werk gesteld werden in de RPI. Dat is niet juist; in 1954 werd ik opgeroepen om als leerling-verpleger dienst te doen in de Rijks Psychiatrische Inrichting op de Boschdijk in Eindhoven. In 1957 zwaaid ik af in Vledder.

Wat ik echter met veel interesse las, waren de herinneringen die u noteerde van Dick de Vries en Klaas Feenstra. Gezien de jaren die zij doorbrachten in de kampen Lauwerspolder en Vledder is het mogelijk dat zij daar samen waren met mijn vader Eiko van Duinen. Mocht dat het geval zijn, dan wil ik graag met

een van hen contact opnemen om meer te weten te komen over het wel en wee van mijn vader in de kampen. Van het weinige dat ik weet, is de indruk dat hij die tijd zeer positief heeft doorgebracht.

Nog maar net weer thuis na zéér bepalende jaren in de gevangenis Spandau in Berlijn werd hij opgeroepen voor dienst in Indonesië. Dat wilde hij niet meemaken, overtuigd anti-militarist als hij was. De herkenning van die overtuiging bij zijn mede-dienstweigerders maakte voor hem die jaren, evenals voor de Vries en Feenstra, tot plezierige en kameraadschappelijke jaren. Alhoewel enkele jaren later ook ik veel positiefs in mijn 'dienst' jaren beleefde. Met name de peri-

Foto: Archief de Vries

KAMP VLEDDER 1947

ode die ik doorbracht in de RPI was een vormende. Vledder was een soort Pietje Bel-kamp voor me, waar ik als opperster eerste klas verantwoordelijk was voor de grote kachels die in de barakken stonden. Met groot genoegen kijk ik er op terug. Dit dus allemaal naar aanleiding van het stuk in het blad. Met vriendelijke groet,

Koos van Duinen
koosvanduinen@casema.nl

Noot van de redactie. Het is onze fout: het jaartal 1958 had 1948 moeten zijn.

Financiële actie War Resisters' International

Zoals elk jaar zamelen we ook dit jaar geld in voor *War Resisters' International*. De WRI werd in 1921 (in Nederland) opgericht en vormt sedertdien een netwerk van vredesorganisaties en vredesactivisten dat de hele wereld omspant. In Nederland wordt de WRI vanouds vertegenwoordigd door Vredesbeweging Pais, al is nu ook het in Nederland gevestigde, maar internationaal werkende, *Women Peacemakers Program* erbij aangesloten.

De WRI heeft aangesloten organisaties in landen waar gewelddadige conflicten spelen, zoals Israël, Palestina, Zimbabwe, Zuid-Korea, Georgië, Columbia, Balkanlanden, Papoea Nieuw-Guinea en Zuid Soedan. Dat schept veel mogelijkheden die echter niet altijd benut kunnen worden, omdat door een tekort aan financiën het hoofdkantoor in Londen minimaal bemenst is.

Afrika, met zijn vele gewelddadige conflicten, heeft de afgelopen tijd de speciale aandacht van de WRI gehad. Daarom werd de 4-jaarlijkse conferentie van de WRI deze zomer in Kaapstad gehouden. Er aan vooraf ging een bijeenkomst van het *African Nonviolence and Peacebuilders Network*. Een organisatie die in 2012 tot stand kwam op initiatief van de WRI. Op de conferentie kwam natuurlijk niet alleen Afrika aan de orde. Zo werd in een verklaring over Oekraïne betreed dat het juist Nobelprijswinnaar EU was die de Oekraïne voor een onmogelijke keuze stelde en zo bijdroeg aan het huidige geweld.

Veel werk gebeurt ook in betrekkelijke stilte. Denk daarbij aan het steunen van dienstweigerders over de hele wereld en ook aan de training van activisten op allerlei gebied die hun acties gewelddoos willen voeren.

Belangrijk werk, maar wel werk dat bedreigd wordt, want de financiële situatie van de WRI is niet rooskleurig. In de rijke landen neemt de aanhang van de vredesbeweging nog steeds af en voor nieuwe vredesorganisaties in arme landen is het moeilijk om veel geld bij te dragen.

De financiële actie die wij jaarlijks voeren is dan ook van groot belang voor het in stand houden van de WRI als organisatie. Uw bijdrage is dan ook hard nodig. Een deel van de lezers van VredesMagazine hebben we het makkelijk kunnen maken door een acceptgiro bij te voegen.

Als u die niet aantreft, kunt u uw bijdrage storten op NL27 INGB 0003 7723 49 t.n.v. Vredesbeweging Pais o.v.v. gift WRI. Aangezien Vredesbeweging Pais een ANBI is, is uw gift aftrekbaar voor de Inkomstenbelasting.

De nachtmerrie in Gaza

Tussen alle gruwelen die zich in het laatste Israëliëse offensief in Gaza afspelen, blijft het doel van Israël simpel: rust-voor-rust, herstel van de orde. Op de Westbank is die orde dat Israël door kan gaan met de illegale bouw van nederzettingen en infrastructuur, en daarbij alles wat waarde heeft in Israël kan integreren. En ondertussen blijft het de Palestijnen terugdrijven in onvruchtbare enclaves, met gebruik van geweld en onderdrukking. Voor Gaza betekent die orde een ellendig bestaan onder een wrede en ontwrichtend beleg door Israël, dat overleven toelaat maar niet meer dan dat.

De aanzet tot de meest recente Israëliëse strafexpeditie was de brute moord op drie Israëliëse jongens uit een nederzetting op de bezette Westbank. Een maand eerder waren in Ramallah, Westbank, twee Palestijnse jongens doodgeschoten. Dat dit weinig aandacht trok is begrijpelijk, want het hoort tot de routine. "Het geïnstitutionaliseerde gebrek aan belangstelling voor Palestijnse levens in het Westen helpt niet alleen te verklaren waarom Palestijnen naar geweld grijpen," zegt Midden-Oosten deskundige Mouin Rabbani, "maar verklaart ook Israël's nieuwe aanval op de Gazastrook."

In een interview zegt mensenrechtenadvocaat Raji Sourani, die in de jaren met Israëliëse wreedheden en terreur in Gaza gebleven is: "De zin die ik het meeste hoor sinds er over een staakt-het-vuren gesproken wordt is: 'Iedereen zegt dat het voor ons beter is te sterven en niet te

rug te gaan naar de toestand zoals die voor deze oorlog was. Dat willen we niet weer! Wij hebben geen waardigheid, geen trots; wij zijn slechts zwakke doelen, en heel goedkoop. Tenzij onze situatie wezenlijk verbetert, kunnen we beter doodgaan.' En dan heb ik het over intellectuelen, wetenschappers en over gewone mensen: iedereen zegt dat."

CONSENSUS

De Palestijnen hebben in januari 2006 een zware misdaad begaan. Ze stemden verkeerd in zorgvuldig gecontroleerde verkiezingen en gaven Hamas zeggenschap in het Parlement. De media beklemtone steeds, dat Hamas de vernietiging van Israël gezworen heeft. In werkelijkheid hebben leiders van Hamas bij herhaling duidelijk gemaakt dat Hamas de twee-staten-oplossing accepteert waarover internationaal consensus bestaat, maar die door de Verenigde Staten

PALESTIJNSE MUNT UIT 1927. PALESTINA WAS VAN 1920 TOT 1948 BRITS MANDAATGEBIED. MUNTEENHEID WAS HET PALESTIJNSE POND.

en Israël al veertig jaar wordt geblokkeerd. Daar staat tegenover dat Israël, afgezien van wat incidentele maar betekenisloze verklaringen, de vernietiging van Palestina als doel heeft, en bezig is dat doel te verwezenlijken. Die Palestijnse misdaad van januari 2006 werd onmiddellijk afgestraft. De USA en Israël legden de dwalende bevolking hardvochtige maatregelen op en Israël verhevigde het geweld. En Europa volgde; beschamend. De USA en Israël maakten snel plannen voor een militaire staatsgreep tegen de gekozen regering. En toen Hamas het lef had die plannen te verijdelen, werden de Israëliëse aanvallen en het beleg nog zwaarder.

Ik hoef de afgrijselijke gebeurtenissen sindsdien niet te beschrijven. Het meedogenloze beleg en de woeste aanvallen werden onderbroken door periodes 'om het gras te maaien', om de opgewekte uitdrukking te gebruiken waarmee Israël de periodieke exercities aanduidt waarin het belangrijke vissen uit de vijver probeert te schieten in wat het haar 'verdedigingsoorlog' noemt. Als het gras dan 'gemaaid' is en de wanhopige bevolking probeert weer iets op te bouwen op de puinhopen en de moorden, volgt een staakt-het-vuren. Het laatste dateert van na de Israëliëse aanval van oktober 2012 onder de naam 'Operation Pillar of Defense'. Hoewel Israël het beleg handhaafde heeft Hamas dit staakt-het-vuren gerespecteerd, zoals ook Israël toegeeft. De zaak veranderde toen Al Fatah en Hamas in april dit jaar een overeenkomst sloten

Wapen je met Vrede

Ambassades van Vrede

Iedereen die in vrede gelooft kan iets voor **vrede doen**. In en rond de Vredesweek (20 t/m 28 september) zetten meer dan **60 Ambassades van Vrede** zich in voor vrede in de **eigen omgeving en wereldwijd**, dit jaar onder het motto 'Wapen je met Vrede'. Doe je mee? Ga naar: www.PAXvoorvrede.nl/ambassades

www.PAXvoorvrede.nl

PAX Ambassades van vrede. **vlands VREDE**

die voorzag in een regering van technocraten die niet aan een van die partijen verbonden waren.

Vanzelfsprekend was Israël woest, te meer omdat zelfs de regering van Obama de goedkeurende geluiden uit het Westen bleek te steunen. Deze overeenkomst ondergraaft niet alleen de Israëlische claim dat het niet kan onderhandelen met een verdeeld Palestina, maar bedreigt ook Israël's langetermijndoel Gaza van de Westbank af te splitsen en in beide gebieden haar verwoestende beleid voort te zetten. Daar moest iets aan gedaan worden. Die gelegenheid kwam toen op 12 juni in de Westbank drie Israëlische jongens vermoord werden. De regering Netanyahu wist al snel dat de jongens dood waren maar verzweeg dat. Dat gaf haar de gelegenheid een inval te doen in de Westbank, gericht tegen Hamas. Premier Benjamin Netanyahu zei zeker te weten dat Hamas verantwoordelijk was. Maar ook dat was een leugen.

Een van de leidende Israëlische deskundigen over Hamas, Shlomi Eldar, berichtte vrijwel onmiddellijk dat de moordenaars hoogstwaarschijnlijk in een dissidente clan in Hebron gezocht moesten worden, een clan die sinds lang een luis in de pels was van Hamas. "Ik ben ervan overtuigd dat zij geen groen licht had van de leiding van Hamas, maar dit gewoon een goed moment vonden om iets te doen," voegde Eldar daar aan toe. De 18-daagse strafexpeditie na de kidnapping, en de sterk verhevigde Israëlische onderdrukking, slaagden er echter in de gevreesde eenheidsregering te ondermijnen. Ook voerde Israël tientallen aanvallen in Gaza uit, waarbij op 7 juli vijf leden van Hamas gedood werden. Uiteindelijk reageerde Hamas met de eerste raketaanvallen in negentien maanden en gaf Israël daarmee het voorwendsel om op 8 juli Operation Protective Edge te starten.

Op 31 juli waren rond 1.400 Palestijnen gedood, merendeels burgers, waaronder honderden vrouwen en kinderen. En drie Israëlische burgers. Grote delen van Gaza waren in puin gelegd. Vier ziekenhuizen werden aangevallen, evenzoveel oorlogsmisdaden. Israëlische autoriteiten roemen de menselijkheid van wat zij 'het meest ethische leger ter wereld' noemen, omdat het de bewoners waarschuwt dat het hun huizen gaat bombarderen. Die praktijk is "sadisme, dat zich schijnheilig als medeleven vermomt," in de woorden van de Israëlische journalist Amira Hass. "Een bandje eist van hon-

derdduizend mensen dat zij hun woningen, die al onder vuur liggen, verlaten en naar een even gevaarlijke plek tien kilometer verderop gaan."

Er is in werkelijkheid in de gevangenis Gaza geen plek die veilig is voor Israël's sadisme, dat wellicht zelfs de vreselijke misdaden van Operation Cast Lead uit 2008/2009 overtreft. De afschuwelijke onthullingen riepen bij de meest ethische president ter wereld, Barack Obama, de gebruikelijke reactie op: groot medele-

vende en in wezen eenzijdige steun voor Israël's misdaden handhaaft en doorgaat met haar afwijzing van de sinds lang bestaande internationale consensus over een diplomatieke oplossing. Maar de toekomst gaat er anders uitzien als de Verenigde Staten haar steun intrekt. In dat geval worden stappen mogelijk in de richting van de "duurzame oplossing" voor Gaza, waartoe de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry heeft opgeroepen. Een oproep die in

ven voor de Israëli, een bittere veroordeling van Hamas en een oproep tot matiging aan beide partijen.

TOEKOMST

Als de huidige aanvallen afgelopen zijn, hoopt Israël de handen vrij te hebben om haar misdadige gedrag in de bezette gebieden zonder buitenlandse inmenging te kunnen voortzetten, met de steun van de USA waarop het in het verleden altijd kon rekenen. De Gazanen zullen vrij zijn tot de orde terug te keren in hun door Israël geleide gevangenis, terwijl de Palestijnen op de Westbank in vrede kunnen toekijken hoe Israël hun resterende bezittingen ontmantelt. Dat verwacht ik tenminste, als de USA haar doorslagge-

Israël tot een hysterische veroordeling leidde, omdat die frase kon worden uitgelegd als een oproep om een eind te maken aan het beleg en de voortdurende aanvallen door Israël. En hij zou zelfs – horror of horrors – uitgelegd kunnen worden als een oproep om in de rest van de bezette gebieden internationaal recht van toepassing te verklaren.

Veertig jaar geleden heeft Israël de fatale keuze gemaakt voor uitbreiding boven veiligheid, toen het een vredesverdrag afwees dat door Egypte was aangeboden in ruil voor ontruiming van de bezette Egyptische Sinaï, waar Israël groot-schalige vestigings- en ontwikkelingsplannen opzette. En het heeft sindsdien in dat beleid volhard. Als de Verenigde

Geogste storm

Hoe IS in het Midden Oosten zo 'opeens' de nieuwe demon is geworden, valt eenvoudig te verklaren voor wie niet al te kort van geheugen is. Niettemin vergeten de meeste commentatoren maar al te graag, dat IS in wezen een van de monsters is, die gebaard zijn door de Amerikaans-Britse inval in Irak in 2003. Saddam Hussein was een sunniet, maar zijn Irak was een seculiere staat. Religieuze types konden hun gang gaan, sunnieten zowel als shi'ieten, maar extremisten duldde hij niet. De Bush-administratie deed na 9/11 zijn best om Saddams regime in verband te brengen met al Qaeda, maar dat verband was er in het geheel niet, zoals ook andere *casus belli* naderhand ongefundeerd bleken te zijn. Aanslagen in Irak begonnen pas na de omverwerping van het Ba'ath-bewind; niet alleen op de bezetters en collaborerende Iraki, maar ook op shi'itische voorlieden. De plegers waren *dead-enders* (ex-Saddamisten), onder wie vooral sunnitische moslimextremisten. Hun ongekroonde leider, Abu Musab al-Zarqawi, niet afkomstig uit Irak maar uit Jordanië, ging voorop in het mateloze geweld: hij was het doorgaans, die figureerde op naar al-Jazeerai gestuurde video's van de meest gruwelijke misdaden. Naast ontvoeringen en onthoofdingen was het ook zijn groep die de koepel van de Gouden Moskee in Samarra, een van de belangrijkste heiligdommen van de shi'ieten in Irak, opblies. Zo kon de beweging uitgroeien tot het gevreesde al-Qaeda-in-Irak, uit de gelederen waarvan het nu niet minder gewelddadige IS(IS) is ontstaan. Zarqawi's opvolger Abu Bakr al-Baghdadi proclameerde medio 2013 de mannen waarmee hij in aan Syrië en Jordanië grenzende gebieden al jaren een islamitische 'staat' in Irak voerde tot strijders van niet alleen die Islamitische Staat in Irak maar nu ook van al-Sham, dat is de hele Levant: Irak, Syrië, Jordanië, Libanon, Israël, Palestina. Het kalifaat van Baghdadi is alles behalve bescheiden. De VS en Europa hopen nu dit zelf gebaarde monster voor het werk op de grond te bestrijden met een wonderlijke coalitie. Ogenscheinlijk een verbond met de Peshmerga, de gewapende tak van Koerden in Noord-Irak. Maar die kunnen niet zonder hun Turkse broeders, guerrillastrijders met recente gevechtservaring aan de zijde van de YPG tegen Assad. Hals over kop slooft de Westerse wereld zich nu uit om deze mannen van nieuwe bewapening te voorzien. Daarmee is de PKK van de ene op de andere dag van officieel verboden terroristische organisatie tot *deus ex machina* geworden. Als ze die rol gaan waarmaken, zal de prijs een Koerdische in plaats van een islamistische staat zijn. Het wapengekletter neemt voorlopig nog geen einde.

Boudewijn Chorus

Staten zich bij de internationale gemeenschap zou voegen, zou dat grote invloed hebben. Israël heeft steeds opnieuw afgezien van geliefde plannen als de USA dat vroegen. Zo liggen nu eenmaal de verhoudingen.

Israël heeft ook weinig meer om op terug te vallen, sinds het een beleid voert waardoor het van een land dat alomteverwonderd werd is veranderd in een land dat wordt gevreesd en verafschuwd; dat met blinde vastberadenheid een beleid voert dat afstevent op ethische ontsporing en mogelijk uiteindelijke vernietiging.

Kan het Amerikaanse beleid veranderen? Dat is niet onmogelijk. De laatste jaren is de publieke opinie aanzienlijk opgeschoven, vooral onder jongeren, en dat kan niet helemaal genegeerd worden. Een paar jaar was er een goede basis voor de eis van burgers dat de Washington zijn eigen wetten naleeft en een eind maakt aan de militaire hulp aan Israël. De wetgeving van de Verenigde Staten bepaalt dat "geen militaire hulp verleend mag worden aan enig land, waarvan de regering deelneemt in een samenhangend patroon van grove schendingen van internationaal erkende mensenrechten." Israël is zeer zeker schuldig aan zo'n samenhangend patroon, en dat al vele jaren.

Senator Patrick Leahy (Vermont), de opsteller van deze wettekst, heeft erop gewezen dat deze in specifieke gevallen mogelijk op Israël van toepassing is. Met bekwaam geleide informerende, organiserende en activistische inspanningen zouden pogingen hiertoe succes kunnen hebben. Dat zal op zichzelf een bepalende invloed hebben, en biedt bovendien een springplank voor verdere acties om Washington te overreden deel te gaan uitmaken van 'de internationale gemeenschap' en de internationale wetten en orde na te leven. Niets is van meer betekenis voor de tragische Palestijnse slachtoffers van vele jaren geweld en onderdrukking.

Noam Chomsky

Noam Chomsky is emeritus hoogleraar taalkunde en filosofie aan het Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts.

Vertaling: Tjark Reininga

Bron: The Nightmare in Gaza
tinyurl.com/alt-gaza

Militaire banden Israël en Nederland

De Nederlandse regering hanteert een terughoudend wapenexport-beleid richting Israël. De waarde van de totale wapenexport in het laatste decennium was nog geen drie miljoen euro. Voorheen konden grootschalige wapenzendingen vanuit de Verenigde Staten naar Israël zonder problemen Schiphol aandoen, maar deze wapendoorvoer is vrijwel volledig verdwenen nadat de betrokken vliegtuigmaatschappij El Al verhuisde naar de Belgische luchthaven Biersele. En een deel van de Amerikaanse wapens voor Israël wordt op dit moment geleverd via in Israël gelegen reservedepots van het Amerikaanse leger.

Het is niet de wapenexport naar Israël, maar de import vanuit Israël van militaire kennis en technologie, die zorgen baart. De Nederlandse krijgsmacht is

klant van de Israëlische wapenindustrie. Elbit Systems of America, een volle dochter van het Israëlische bedrijf Elbit, heeft recent een contract getekend met de Nederlandse krijgsmacht voor onderhoud van F-16's en Apache gevechtshelikopters op een vestiging bij vliegbasis Woensdrecht. Thales Nederland produceert Gill-raketten samen met het Israëlische bedrijf Rafael. Defensiesamenwerking tussen Nederland en Israël bestaat voor een belangrijk deel uit kennisuitwisseling en trainingen. Onder meer het Korps Commandotroepen maakt gebruik van Israëlische trainingsfaciliteiten. Dit past in het streven van de regering tot verdieping van de bilaterale banden met Israël, zoals bevestigd met een recent bezoek van minister Hennis aan haar Israëlische ambtsgeenoot.

Ook opmerkelijk zijn de trainingen die veel Nederlandse politiediensten krijgen van het Israëlische bedrijf *International Security and Counter-terrorism Academy* (ISCA), ook betrokken bij beveiliging voor Schiphol en de NS. Het bedrijfje werkte daarnaast met onder meer TNO en de Universiteit van Amsterdam samen in het SAFIRE-project, een onderzoek naar radicalisering dat gefinancierd werd vanuit het EU onderzoeksprogramma FP7. De EU financiert wel vaker samenwerking tussen Nederlandse en Israëlische bedrijven en instellingen.

Europese anti-wapenhandelclubs van het Europees Netwerk tegen Wapenhandel deden eind juli, toen de aanvallen op Gaza in volle gang waren, een oproep aan de EU om alle militaire relaties met Israël te beëindigen.

Wapenembargo Rusland

Op 1 augustus kondigde de EU een embargo op in- en uitvoer van militaire goederen van en naar Rusland af. Voor de Nederlandse militaire industrie heeft dit nauwelijks gevolgen. De wapenexport naar Rusland was de afgelopen tien jaar minder dan drie miljoen euro waard. Ook de totale Europese export is niet omvangrijk. Rusland heeft een uitgebreide eigen wapenindustrie die in de meeste behoeften kan voorzien.

Het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Frankrijk zijn de belangrijkste leveranciers uit de EU, waarbij een nog lopende order voor twee Franse vliegdekschepen het meest opvalt. Een order waarvoor ook de Nederlandse scheepsbouwer Damen nog even in de race was. Vooral vanwege deze export besloot de EU dat al lopende contracten buiten het embargo vallen.

Ook voor de Russische wapenexport zijn de gevolgen van de sancties beperkt. Rusland is weliswaar na de Verenigde Staten de grootste wapenexporteur ter wereld, maar EU-landen zijn nauwelijks klant van de Russische wapenindustrie. Serieuzere consequenties liggen er op het vlak van samenwerking tussen Russische en Europese militaire bedrijven. Een aan-

tal lopende projecten werd teruggeschroefd of beëindigd, waaronder samenwerking met Renault voor gevechtsvoertuigen en met Rheinmetall voor simulatie-apparatuur voor de landmacht.

In de media verscheen het alarmerende bericht dat de leverancier van de raket die mogelijk gebruikt werd om het vliegtuig van vlucht MH17 uit de lucht te schieten in Amsterdam zetelt. Dit verhaal blijkt echter te kort door de bocht te zijn. Het om belastingredenen in Amsterdam gevestigde bedrijf Rostec is 100% aandeelhouder van Rosoboronexport, dat namens de Russische staat het officiële bemiddelingsagentschap is voor wapenexport vanuit Rusland. Maar er is geen sprake van dat het bedrijf zelf de vermoedelijk gebruikte SA11 ('Buk')-raket heeft geproduceerd of geleverd. Mochten dit soort wapens vanuit Rusland naar de separatisten zijn geschoven, dan zal dat niet via officiële export zijn gegaan.

Dit laat onverlet dat het feit dat Rostec met een volledige dochter als betrokkene en promotor van Russische wapenexport in Amsterdam zit natuurlijk wel degelijk onwenselijk is. Het bedrijf is betrokken bij controversiële leveranties, bijvoorbeeld aan het regime van Assad in Syrië.

Thailand koopt wapens in Nederland

Het leger van Thailand, dat afgelopen mei voor de zoveelste maal een staatsgreep pleegde, heeft de afgelopen tien jaar voor ruim 68 miljoen euro wapens in Nederland gekocht. De meeste wapenexporten zijn bedoeld voor de marine, maar er zijn ook delen van pantservoertuigen, rupsbanden voor tanks en beeldverstarkerbuizen voor nachtzichtapparatuur geleverd. Daarnaast fungeerde Nederland in 2008 en 2009 als doorvoerland voor grootschalige Tsjechische munitiezendingen.

Sinds de voorlaatste militaire staatsgreep, in 2006, zijn weliswaar een aantal wapenexportvergunningen geweigerd, maar de meeste werden zonder probleem verleend. De regering meent dat de aard van de betrokken goederen inzet bij interne repressie onwaarschijnlijk maakt. Uit de inzet van Nederlandse wapens in Bahrein en Egypte tijdens de Arabische Lente is echter gebleken dat dat soort zaken van tevoren slecht is in te schatten. Bovendien versterkt elke wapenleverantie de positie van de Thaise krijgsmacht.

Ontmoetingsdag vredesbeweging

Op 7 juni kwam de vredesbeweging bijeen voor de derde maal in EMMA te Utrecht. Jeanne Poort-van Eeden verwelkomde de aanwezigen namens Vrouwen voor Vrede, die deze dag organiseerde. Zij herinnerde ons in haar vervolgoespraak aan het eerste 'Decennium voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid voor de Kinderen van de Wereld' dat van 2000 tot 2010 werd gehouden. Sedertdien zijn veel mensen stug door blijven gaan met het vredeswerk en het is goed je dat te realiseren. Want hoe anders kan je echte vrede bereiken?

De dag stond in het teken van lobbywerk, waarover door Janne Poort-van Eeden en Tineke Fennis een discussiestuk wordt voorgedragen. De vredesbeweging zelf is een voorbeeld van een geslaagde lobby. Het begrip conflictpreventie, waarvoor de vredesbeweging jarenlang heeft gepleit, is nu volledig ingeburgerd. Het *Platform Vrouwen en Duurzame Vrede* heeft jarenlang geijverd voor de uitvoering van *Resolutie 1325* van de VN-Veiligheidsraad over *Vrouwen, Vrede en Veiligheid (2000)* om vrouwen bij vredesprocessen te betrekken. Dat is nu breed in de Nederlandse politiek opgenomen.

Een lobby kenmerkt zich door drie punten:

- Het initiatief ligt bij de lobbyist.
- De interventie vindt plaats buiten het zicht van de openbaarheid. Lobbywerk is als een spel.
- Wees duidelijk en eerlijk over het doel. Iedere politicus heeft zijn eigen portefeuille. Richt nooit al je aandacht op één

Foto: Thea Vermeiren

persoon. Houd rekening met partijcultuur en taalgebruik.

Een Kamerlid vormt het topje van een ijsberg. De lobbyist moet weten waar die persoon uit voortkomt en ook de omringende invloedrijke figuren en organisaties bewerken. Met gerichte informatie over de juiste mensen en procedures kan je als lobbyist op het goede moment inspelen en je zaak maximaal onder de aandacht brengen.

Uit de zaal komen reacties en het wordt een levendig en leerzaam uurtje. De discussie spitst zich toe op de vraag: in lobbywerk zit een element van *druk* en *macht*; bedienen wij ons zo niet van de middelen waartegen wij ons juist verzetten? Toch vinden de meeste deelnemers dat eerlijk lobbywerk een goed middel is om iets te bereiken. Je moet bij beleidsmakers een sfeer van veiligheid en vertrouwen creëren. Daarnaast kun je ook je eigen agenda volgen.

WERKGROEPEN

Na de pauze is er voor de deelnemers een keuze uit vijf werkgroepen:

- Burgervredeswerk

Hun vraag luidt: Hoe kunnen wij het burgervredeswerk door jongeren ondersteunen? We zoeken jongeren met passie.

- Mensenrechten.

Stelling: Als vredesbeweging moeten we veel meer samenwerken. We moeten die samenwerking vorm geven als een vredesproject.

- Online communicatie.

Stelling: De vredesbeweging wordt versterkt als ze zich ook naar buiten gezamenlijk presenteert.

- Vredeseducatie.

Stelling: Wil je vredeseducatie op een goede manier implementeren in het onderwijs, dan dient er zowel richting leerlingen als docenten en ouders een gemeenschappelijk beleid gevoerd te worden.

- Naar een primaat van de ethiek.

Kernpunt is: er is geen vrede. Het organisch geheel is ziek en geen baas over de eigen ontwikkelingsgang. Dat kan het alleen door ethiek tot hoeksteen van het eigen leven en de gemeenschap te maken.

Een steeds terugkerend punt in de discussies was de vraag: hoe kunnen we meer gezamenlijk optreden? De samenwerking via het internet gaat gestalte krijgen. Hierover zijn concrete afspraken gemaakt. Enkele plaatsen waar verschillende vredesorganisaties al samenwerken en eigen informatie geven zijn: www.actieagenda.nl, www.vredesmagazine.nl, www.omslag.nl (*Omslag* heeft ook een persbureau). Op www.vredessite.nl/nieuws/x_717.html staat een uitgebreid verslag met geluidsopnamen.

Benno Houweling

Een uitgebreid verslag is te vinden op tinyurl.com/emontmd

FONDS VREDESPROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken! Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis. Help mee.

Giro 4738565 t.n.v. Fonds Vredesprojecten

Angst voor ISIS leidt tot rare sprongen

Tot voor kort werd de naam 'Isis' geassocieerd met de Egyptische godin van leven en vruchtbaarheid. Inmiddels staat ISIS voor de dood en verderf zaaïende 'Islamitische Staat' in Irak en Syrië. Een groep radicale jihadisten die schijnbaar vanuit het niets in no-time flinke delen van Irak en Syrië veroverd heeft waaronder de miljoenenstad Mosoel. Terwijl hun optreden vooral afschuw opwekt, lopen in Den Haag mensen met ISIS-vlaggen rond. De opmars van ISIS is inmiddels zelfs aanleiding tot Amerikaanse bombardementen. Wat is er aan de hand?

ISIS LOGO

Terrorisme-onderzoekster Beatrijce de Graaf wees er in een uitzending van Knevel & Van den Brink op, dat ISIS een regelrecht gevolg is van de Westerse interventies in Irak en Syrië. De invasie van 2003 maakte een einde aan de dominante posities van de soennitisch-Arabische minderheid in Irak waaronder Saddam Hoessein zelf, de top van de Ba'ath-partij en de Iraakse legerleiding. De decennialang onderdrukte shi'itische meerderheid kreeg de macht in de centrale regering en de Koerdische minderheid kreeg autonomie. Zowel de Amerikaanse bezettingsmacht als de door de shi'ieten gedomineerde centrale regering van Irak voerden een zeer anti-

soennitische politiek, met onder andere een burgeroorlog tot gevolg en de gewelddadige opdeling van steden als Bagdad en Mosoel in shi'itische en soennitische wijken. De systematische achterstelling en de burgeroorlog vormden een dankbare voedingsbodem voor het ontstaan van diverse extremistische splinters, waaronder een groep die zich 'al-Qaeda in Irak' (AQI) noemde.

Tijdens de burgeroorlog (2006-2007) wist het Amerikaanse leger de soennitische milities waaronder AQI uit verzetshaarden als Faloedja te verdrijven. AQI vestigde zich daarop in en rond Mosoel en ging op in de Islamitische Staat in Irak (ISI) of werd er door overgenomen. Ze

vormde vanaf dat moment een minder grote bedreiging voor Bagdad, maar het tot dan relatief rustige Mosoel viel ten prooi aan incidenten waarbij vooral de in en rond deze stad in relatief grote aantallen levende etnische en religieuze minderheden het moesten ontgelden. De Syrisch-Orthodoxe bisschop van Mosoel verklaarde medio augustus, dat de christelijk bevolking (aanvankelijk enkele honderdduizenden) Mosoel sinds 2008 zes keer had moeten verlaten vanwege het tegen hen gerichte geweld. "Het kon echter niemand iets schelen en nu is het te laat."

Foto: Jan Schaake

SOLIDARITEITSACTIE MET CHRISTENEN EN JEZIDI'S IN NOORD-IRAK DOOR SYRISCH-ORTHODOXE CHRISTENEN EN SYMPATHISANTEN. ENSCHEDE, 3 AUGUSTUS

KATALYSATOR: STRIJD IN SYRIË

In Irak was ISI feitelijk in een hoek gedreven, maar een paar jaar later bood de Syrische burgeroorlog uitkomst. ISI doopte zich om tot ISIS en wist in het voorjaar van 2013 de Syrische stad Raqqa te veroveren waar het een waar schrikbewind vestigde. Nieuws hierover ging verloren in de stroom van berichten over de verschrikkelijke dingen in Syrië gebeur(d)en. Voor ISIS vormde deze verovering een belangrijk keerpunt. Anders dan tot dan toe in Mosoel kon het in Raqqa daadwerkelijk een hele stad besturen en terwijl het in Irak min of meer aan de grond zat kon het in Syrië rekenen op buitenlandse hulp in de vorm van wapens, financiële middelen en strijders. De scheidslijnen tussen het Vrije Syrische Leger, al-Nusra en ISIS zijn in de praktijk minder afgebakend dan ze op papier lijken en vanuit de Golfstaten en Turkije wordt ook minder selectief gekeken bij de steun aan de gewapende Syrische op-

positie dan het Westen graag zou willen. Door zich in Syrië een machtsbasis te verwerven, heeft ISIS deze zomer in Irak een groots offensief in kunnen zetten, waarbij het gesteund werd door brede lagen onder de soennitische bevolking in deze regio, die de systematische achterstelling door de juist daarvoor herkozen shi'itische premier Maliki meer dan zat is.

Het is waarschijnlijk meer de systematische achterstelling dan de zeer extremistische religieuze agenda die bij bevolkingsgroepen in Irak en daarbuiten tot sympathie voor ISIS leidt. Aan het optreden van 'normale' al-Qaeda-groepen – zoals NRC-columniste Carolien Roelants ze noemt – als al-Nusra zijn we zo langzamerhand wel gewend. Het extreme geweld van ISIS, dat zelfs de centrale al-Qaeda organisatie te ver gaat, blijkt echter nog in staat te zijn het Westen te shockeren en de door ISIS zelf actief verspreide beelden en verslagen van haar terreurdaden doet door haar bedreigde burgers, Iraakse legereenheden maar ook Koerdische peshmerga's al wegvlugten bij de eerste geruchten dat ISIS in aantocht is.

Dit militaire succes in Syrië, waar ISIS inmiddels aan de poorten van Aleppo staat, de opmars in Irak en het feit dat het Westen op dit moment vooral ISIS als een serieuze dreiging ziet, geven de beweging een grote aantrekkingskracht op jongeren wereldwijd. Sommigen trekken daadwerkelijk naar Syrië en Irak om mee te vechten, anderen blijven thuis, maar steken hun sympathie voor ISIS niet onder stoelen of banken. Van de ISIS-strijders zou intussen al een op de tien afkomstig zijn uit West-Europa, eenzelfde aantal uit Turkije en voorts uit de Kauka-

sus-regio, Afghanistan, Pakistan en de rest van de Arabische regio. Een relatief klein deel is afkomstig uit Syrië en Irak zelf en dat is ook meteen de achilleshiel voor het draagvlak dat de organisatie in de door haar veroverde gebieden moet zien te handhaven. De angst en het geweld van de tegenstanders van zowel ISIS als de achtergestelde soennitische bevolking in Syrië en Irak houden de strijders en hun draagvlak voorlopig bij elkaar.

Iets dergelijks geldt ook voor de sympathisanten in Nederland. De echte diehards vertrekken naar Syrië en Irak, waardoor op dit moment weinig te vrezen valt van de jongeren die met ISIS-vlaggen in de Haagse Schilderswijk demonstrenen of zich hiermee in een Gazademonstratie willen voegen. De schrille toon waarop de christelijke partijen en de PVV met haar afsplitsingen elkaar proberen te overtreffen in het eisen van maatregelen tegen ISIS-vlaggen vormt een bedreiging voor de grondwettelijke demonstratievrijheid en is koren op de molen van bevolkingsgroepen die zich toch al achtergesteld voelen in de Nederlandse samenleving. Door op even schrille toon te eisen dat Nederlandse moslimorganisaties zich openlijk van ISIS distantiëren, drijf je ISIS-aanhangers en Nederlandse moslims juist in één hoek.

SELECTIEVE PANIEK

De Amerikaanse bombardementen, de Europese steun (inclusief overhaaste wapenleveranties) aan diverse militaire offensieven tegen ISIS is vooral een paniecreactie ingegeven door het feit dat de Koerden kennelijk niet in staat waren om de opmars van ISIS te stoppen. De Westerse interventie begon immers pas toen

de booming city Erbil, met veel Westerse economische belangen, door ISIS werd bedreigd, niet toen honderdduizenden burgers een maand eerder Mosoel ontvluchtten. En overigens ook niet al veel eerder toen keer op keer duidelijk werd dat de Iraakse regering onder Maliki de boel steeds verder deed escaleren. Wie de ogen open had gehad, had de opmars van ISIS al veel eerder kunnen zien aankomen en kunnen stoppen.

Of de Westerse bombardementen effectief zijn of niet, ze spelen de ISIS-propaganda hoe dan ook in de kaart en versterken de aantrekkingskracht en het draagvlak voor het idee van een ISIS-kalifaat binnen en buiten Irak. Waar de Amerikaanse troepen zich tijdens de burgeroorlog van 2007-2008 nog min of meer als onafhankelijke troepenmacht opstelden, kiest Obama met zijn bombardementen duidelijk partij voor de shi'itische en Koerdische troepenmachten in Irak en tegen de soennitische waardoor Amerika en het Westen een sektarisch conflict worden ingetrokken, waarin ze bovendien plotseling aan de andere kant in dit conflict komen te staan dan tot dusverre het geval was in de regionale machtsstrijd tussen de zogeheten shi'itische Halve Maan van Hezbollah, via Syrië naar Iran tegenover de soennitische Golfstaten onder leiding van Saoedi-Arabië. Ook qua steun aan de Koerden dreigt Amerika in een ander kamp terecht te komen dan NAVO-bondgenoot Turkije.

En Nederland? De Nederlandse regering wil zich vooralsnog beperken tot de levering van helmen en scherfvesten aan Koerdische strijders, maar eind augustus riep minister Timmermans ook op tot wapenleveranties aan de gematigde Syrische oppositie om zich tegen ISIS teweer te kunnen stellen. En dat terwijl Timmermans en een vrijwel volledige Tweede Kamer precies een jaar geleden nog mordicus tegen de opheffing van het Europese wapenembargo jegens de Syrische oppositie waren, omdat er in het Midden-Oosten eerder teveel dan te weinig wapens waren en het bepaald niet onwaarschijnlijk was dat de wapens van de ene groep binnen de kortste keren in handen van een andere strijdgroep zouden zijn. Angst blijkt ook nu weer een slechte raadgever en weloverwogen posities om zeep te helpen.

Jan Schaake

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE VREDESBEWEGING

In deze reeks, waarin we steeds een aspect van de geschiedenis van de vredesbeweging belichten, het negende stukje. Daarin gaat het over de ontwikkelingen in de vredesbeweging als reactie op de Koude Oorlog. De serie is ontleend aan de tentoonstelling 'Zicht op Vrede' van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. Deze uit 24 panelen bestaande tentoonstelling kan (naast vele andere) geleend worden en is ook te zien op www.vredesmuseum.nl.

De vredesbeweging in de jaren vijftig en zestig

Je zou kunnen zeggen dat de vredesbeweging zich in de jaren vijftig opnieuw uitvond. Heel bepalend daarbij was de Koude Oorlog en daarmee samenhangend de kernwapens. Lang niet iedereen kon zich vinden in het vijanddenken van de Koude Oorlog en steeds meer mensen beseften het uit moreel oogpunt onaanvaardbare karakter van kernwapens.

Zo was er onder PvdA-leden veel onvrede met de pro-Amerikaanse koers van deze partij. Dat leidde in 1951 tot de oprichting van een organisatie met de veelzeggende naam *De Derde Weg*. Dit was de wegbereider van de in 1957 opgerichte Pacifistisch Socialistische Partij (PSP). In deze partij vonden voormalige aanhangers van de PvdA, de CPN en andere linkse partijen elkaar. Ze speelde een belangrijke rol in het uitdragen van het pacifistische gedachtegoed, ook al verwaterde dat gaandeweg wat. De partij worstelde lange tijd met de vraag of ook in bevrijdingsstrijd van alle geweld moest worden afgezien. In 1991 ging de PSP op in GroenLinks.

Opvallend was in deze jaren de rol van de kerken. In de PSP waren veel dominees actief, maar ook in breder kerkelijk verband kwam de discussie op gang vooral over kernwapens. Dat leidde in 1966 tot de oprichting van het Interkerkelijk Vredesberaad, dat een belangrijke rol zou spelen in de aanloop naar de grote vredes-

demonstraties in de jaren tachtig. Sinds 1967 organiseert het IKV (nu PAX) de Vredesweek in de derde week van september.

Als we verder kijken dan Nederland zien we overal de *Ban de Bom* beweging opkomen. In Engeland organiseerde het *Direct Action Committee Against Nuclear War* de eerste mars van Londen naar de atoomwapenlaboratoria in Aldermaston met Pasen 1958. Het werd een jaarlijks gebeuren dat in vele landen navolging vond. In Nederland werd de eerste Paasmars in 1961 gehouden. Het werd een traditie die tot in recente tijden werd volgehouden, zij het met een meer algemeen vredes-thema.

Er is meer dat we slechts kort kunnen aanstippen.

Dienstweigeren blijft een belangrijk thema. In 1967 wordt de Bond van Dienstweigeraars opgericht die in 1971 opgaat in de Vereniging Dienstweigeraars, nu nog voortlevend in VD AMOK deelgenoot in dit blad.

Ook geweldloze weerbaarheid, als alternatief voor gewapend verzet tegen onderdrukking, staat in de belangstelling. In 1962 nam Evert Huisman het initiatief tot een trainingscentrum voor geweldloze actie. De thans nog bestaande *Stichting voor Actieve Geweldloosheid* is er een nazaat van.

Chris Geerse

Brandhaarden, maar geen reden tot paniek

De Israëliësch-Palestijnse tragedie, 'de moeder van alle conflicten' in het M.O., lijkt een 'never ending story'. Om mee van te worden, hoe verdrietig het ook is, nu het in Gaza weer veel mensenlevens kost. Dit omdat Gaza (ooit) slechts halfhartig autonomie kreeg, al maakt ook Hamas de nodige fouten. De tweede brandhaard lijkt een laatste bedrijf in de fatale vergissing van Bush en Blair (2003) om 'van Irak met geweld een democratie te maken.' Dit is ook nog in strijd met de internationale rechtsorde, wat bovendien 660.000 Irakezen en 5.000 Amerikanen het leven kostte. Het saldo is: 1) opkomst van de tot dan toe onbekende al-Qaeda, 2) vervreemding tussen de drie hoofdgroepen en 3) een semi-dictatuur onder Maliki. Het zoveelste bewijs, dat westerse militaire interventie averechts werkt. Tot overmaat van ramp is er in Irak nu de opmars van ISIS, die angst en slachtpartijen onder religieuze minderheden in de bergen veroorzaakt. Gelukkig krijgen de laatsten nu hulp en is Maliki vervangen als premier. Het tij zal spoedig keren, ook omdat de Koerden een weerbare macht blijken om de opmars van ISIS te stoppen. In een Parool-artikel (27-6) schreef ik dat ISIS "aan fanatisme ten onder zal gaan", ook door interne ruzies, wat Arnold Karskens nu ook zegt in TPO-Magazine (15-8). Voor ons in het Westen lijkt overdreven angst hoe dan ook een slechte raadgever. Dit geldt ook voor de situatie in de Oekraïne, de derde brandhaard. Niet dat die totaal ongevaarlijk is, maar van een tweede Koude Oorlog, vergelijkbaar met de eerste waarbij twee nucleaire grootmachten onverzoenlijk tegenover elkaar stonden, is geen sprake. Rusland moet Oekraïne's onafhankelijkheid respecteren, maar in Oekraïne en (voorheen) in het Westen worden in deze ook fouten gemaakt. Ik ben niet zo voor sancties, omdat ze al gauw polarisatie oproepen. Gelukkig blijft via VN en OVSE het gesprek tussen de partijen gaande. De drie brandhaarden geven zeker negatieve energie. Maar ze zijn in mijn optiek geen reden voor (overtrokken) angst, net als Steven Pinker in zijn Harvard-studie 'Ons betere ik' spreekt van "onze tijd als misschien wel de meest vredelievende in ons bestaan als mens." Ook de Franse filosoof Michael Servet meent, dat de wereld qua geweld er "echt beter op is geworden." Qua doodsoorzaken in de wereld staan volgens hem "oorlog en terrorisme nu op de laatste plaats." Zijn de drie brandhaarden dan toch niet meer dan stuip trekkingen van oud denken, van oud zeer, terwijl er tevens breed een positieve onderstroom van Nieuw Bewustzijn te zien is?

Hans Feddema

Aleppo

eeuwenoude,
multiculturele metropool
kraamkamer van de beschaving

stukgeschoten
hopen wanhoop
domein van strijd en strijders

en toch ook sporen
van jong leven
dat opgroeit met dit alles

tot wie, tot wat?

Tekst: Jan Schaake Foto's: Tom Daams

VredesMagazine informeert over oorlog en vrede, over machtspolitiek en veiligheidsbeleid, maar ook over alternatieven voor geweld en het opbouwen van een vredescultuur. Vredesmagazine analyseert, stemt tot nadenken en schudt mensen wakker.

Neem een abonnement of vraag een gratis proefnummer aan!

www.vredesmagazine.nl

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op

onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl

Op de website aandacht voor NAP1325: actieplan vrouwen, vrede, veiligheid.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeks dossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl
website www.haagsvredesplatform.nl

Het Haags Vredesplatform sluit zich aan bij een landelijke beweging tegen drones, die op 4 oktober a.s. actiedag zal houden. Op 7 november zal hieraan een vredesdiner gewijd zijn.

VREDESBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

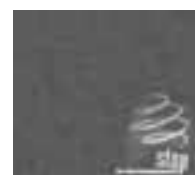

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

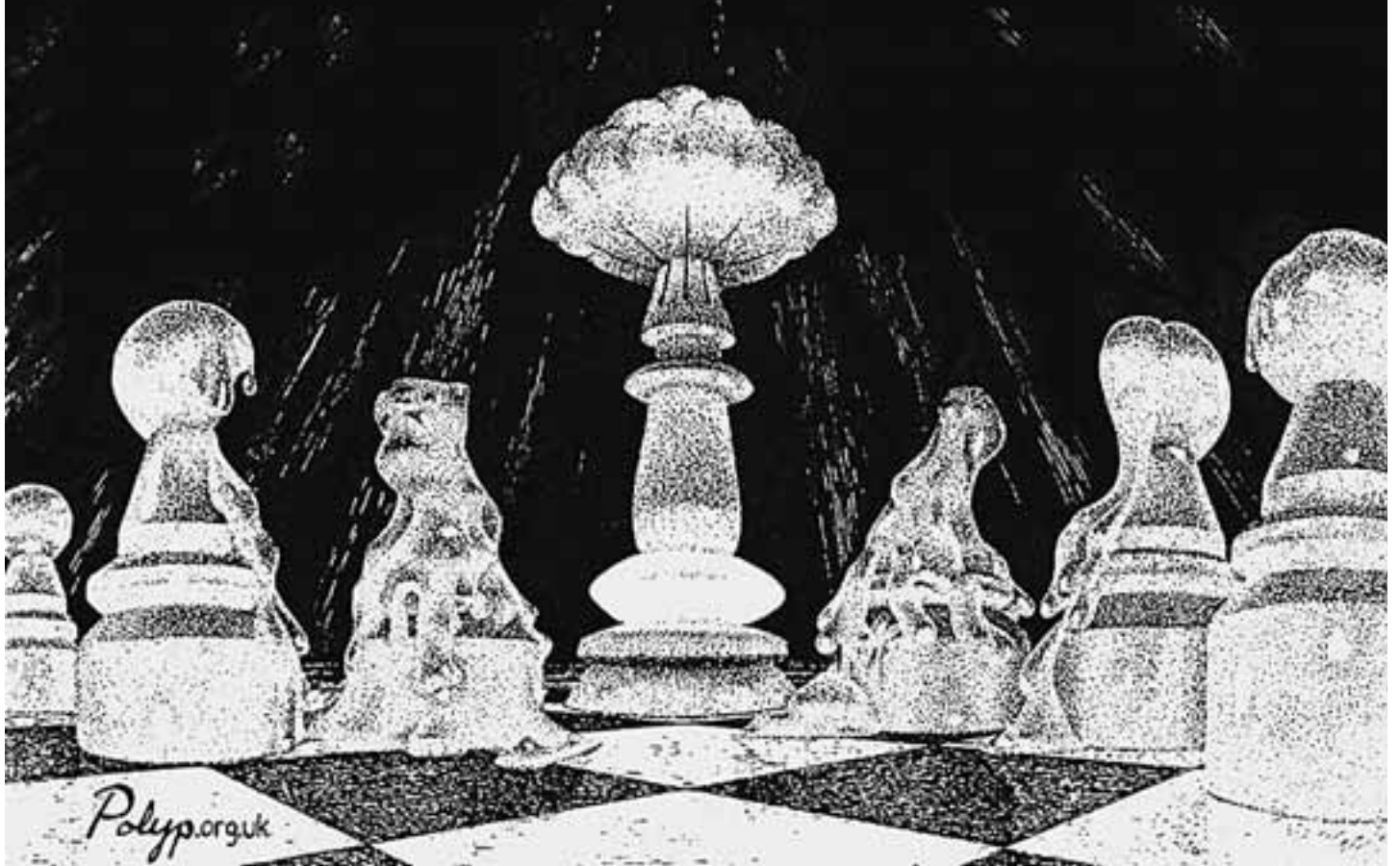
HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0631275464.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Op de website aandacht voor vredesproces in Midden Oosten en actie Tekenen Voor Vrede.

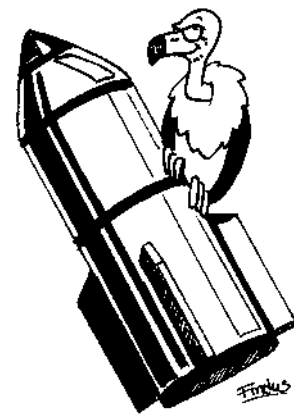
KERNWAPENS EN DE WEG NAAR EEN NIEUWE KOUDE OORLOG

Tekening: Polyp.org.uk

Nederlandse kernwapentaak • Amerikaanse kernbommen in Duitsland • Het politieke wereldbeeld na de vliegramp • Kernwapens en de Oekraïne • Command and Control

De toekomst van de Nederlandse kernwapentaak

Hoewel de regering er officieel nog altijd geen mededelingen over doet, is inmiddels genoegzaam bekend dat op de vliegbasis Volkel in Noord-Brabant al tientallen jaren Amerikaanse kernwapens zijn gestationeerd. Daaraan gekoppeld vervult een F-16 squadron van dezelfde vliegbasis in NAVO-verband een kernwapentaak. Die kernwapens en de kernwapentaak zijn de laatste tijd, meer dan voorheen, weer onderwerp van debat.

Voor het eerst sprak een Kamermeerderheid zich uit voor de verwijdering van de kernwapens van Volkel en tegen een nucleaire taak voor de Joint Strike Fighter, de beoogde opvolger van de F-16. Ontwikkelingen die passen binnen een steeds breder gedeeld streven naar een kernwapenvrije wereld.

Tegelijkertijd wijst de realiteit een andere kant op. De Verenigde Staten zijn bezig met een omvangrijke, kostbare operatie om hun kernwapens in Europa te moderniseren. Dit moet een nieuw, beter bruikbaar type van de huidige B61-bom opleveren. En de Nederlandse regering legt de genoemde uitspraken van de Kamer naast zich neer.

Op dit moment bevinden zich nog Amerikaanse kernwapens op zes bases in

vijf Europese NAVO-lidstaten. In totaal gaat het hoogstwaarschijnlijk om 180 B61-bommen. Dit zijn zogenaamde 'vrije valbommen', die door vliegtuigen afgeworpen moeten worden. Piloten van de gastlanden worden hiervoor getraind. Op Volkel liggen naar schatting twintig B61-bommen opgeslagen.

In 2001 werd het aantal Amerikaanse kernwapens in Europa nog geschat op 480. Sindsdien zijn de B61-bommen verwijderd van de vliegbases Araxos (Griekenland, 2001), Ramstein (Duitsland, 2005) en Lakenheath (Verenigd Koninkrijk, 2006).

De kernwapens zelf blijven tot het moment van gebruik Amerikaans bezit. Het zijn ook de Verenigde Staten die het besluit tot inzet van kernwapens nemen. Wanneer dit besluit er is, bepaalt de NAVO-commandant in Europa, de Strategic Allied Commander Europe (SACEUR), welke kernwapens omgezet gaan worden. Deze geeft vervolgens een zogenaamd *release order* aan de Amerikaanse eenheid die de kernwapens bewaken. Die eenheid draagt de kernwapens over aan de piloten die ze moeten vliegen en afgooien. In voorkomend geval wordt de feitelijke beschikkingsmacht over de kernwapens dus overgedragen aan Nederlandse piloten. Een praktijk die op ge-

spannen voet staat met het Non-Proliferatieverdrag (NPV), dat de overdracht van kernwapens aan niet-kernwapenstaten verbiedt.

MODERNISERING VAN DE B61

Nagenoeg alle kernwapenstaten zijn hun nucleaire arsenalen aan het moderniseren. Ook de B61-bommen in Europa, die vaak gezien worden als verouderd en militair gezien nauwelijks bruikbaar, ontkomen hier niet aan. Onderdelen van de bestaande versies van de B61 worden samengevoegd tot een nieuwe bom: de B61-12.

Door het toevoegen van een nieuw geleidingssysteem, in de vorm van staartvleugels, wordt de precisie van het wapen verhoogd. Daarmee kan de militaire geschiktheid bij een lagere kracht op het zelfde niveau blijven. Met deze toegenomen capaciteiten wordt de B61-12 een veel bruikbaar wapen dan de eerdere B61-versies. Daarmee wordt de bom in de praktijk ook beter inzetbaar.

Volgens de oorspronkelijke planning moesten de nieuwe B61-12-bommen in 2018 of 2019 op de Europese vliegbases gestationeerd worden. Inmiddels heeft het programma vertraging opgelopen en wordt de eerste productie van de nieuwe kernwapens niet eerder dan 2020 verwacht. Dit jaar worden de eerste prototypen voor testen in elkaar gezet. De B61-12 zou ten minste dertig jaar bruikbaar moeten blijven, wat betekent dat ze tot in de jaren 2050 inzetklaar gereed kunnen blijven staan.

De B61-bommen zijn lang afgedaan als achterhaald wapentuig, waarvan de kans op daadwerkelijke inzet nihil was. Het door eigen piloten laten afwerpen van een bom met weinig precisie zou te weinig doelgericht zijn en teveel risico's, ook voor die eigen piloten, met zich meebrengen.

Amerikaanse B61-kernwapens in Europa

LAND	BASIS	AANTAL KERNWAPENS	OVERBRENGINGSSYSTEEM
België	Kleine Brogel	10 – 20	Belgische F16's
Duitsland	Büchel	10 – 20	Duitse Tornado's
Italië	Aviano	50	Amerikaanse F16's
	Ghedi Torre	10 – 20	Italiaanse Tornado's
Nederland	Volkel	10 – 20	Nederlandse F16's
Turkije	Incirlik	60 – 70	Amerikaanse vliegtuigen (bij toerbeurt)

Hoewel dit een onjuiste veronderstelling was – er wordt niet voor niets consequent getraind voor het gebruik van de wapens – kan wel gesteld worden dat met de modernisering van de bommen de drempel tot inzet aanzienlijk verlaagd wordt.

KOSTEN

De modernisering van de B61 is in de Verenigde Staten niet onomstreden, ook niet binnen Republikeinse kringen. Daar vindt men veelal dat de hoge kosten van de modernisering, naast de kosten die er al gemaakt worden voor de stationering van kernwapens in Europa, niet opwegen tegen andere in hun ogen meer noodzakelijke militaire uitgaven. De Verenigde Staten zijn jaarlijks zo'n 100 miljoen dollar kwijt aan het handhaven van hun kernwapens in Europa.

De geschatte kosten voor de ontwikkeling en productie van de B61-12 zijn inmiddels opgelopen tot 10,4 miljard dollar, meer dan een verdubbeling ten opzichte van de oorspronkelijk geplande 4 miljard dollar. Het is daarmee het duurste kernwapenproject uit de geschiedenis omgerekend naar de kosten per bom.

De Amerikaanse wapengigant Boeing, één van de grootste wapenproducenten ter wereld, is een voorbeeld van een bedrijf dat hier fors aan verdient. In november 2012 haalde het bedrijf een contract ter waarde van 178 miljoen dollar binnen voor het assembleren van het nieuwe staartsysteem.

'NUCLEAR-CAPABLE' JSF?

De F-35 Lightning II, beter bekend als Joint Strike Fighter (JSF), is, ondanks alle kritiek en problemen, nog altijd de beoogde opvolger van de F-16 binnen de Nederlandse krijgsmacht. Ook de kernwapentaak moet door dit vliegtuig overgenomen worden, zo liet de regering in antwoord op Kamervragen weten.

In november 2013 nam de Tweede Kamer een motie van de SP aan met als strekking dat de JSF geen nucleaire taak mag krijgen. Begin dit jaar lieten de ministers Timmermans (Buitenlandse Zaken) en Hennis (defensie) echter weten dat de regering deze motie naast zich neer legt. Het nemen van eenzijdige besluiten zou "niet passen bij onze bondgenootschappelijke verplichtingen en afbreuk doen aan de geloofwaardigheid en de positie van Nederland in de discussies over de NAVO-strategie, waarbij ook re-

IN VOLKEL WORDT AAN GENERAAL BRADY EEN DUMMY VAN DE B61GETOOND.
11 AUGUSTUS 2008.

kening moet worden gehouden met de Russische opstelling op nucleair gebied."

Deze houding – 'alleen met de NAVO als geheel kunnen stappen gezet worden' – blijkt steeds weer terug te keren. Hoewel een wijziging van het nucleaire beleid van de NAVO uiteraard een te prefereren weg is, lijkt het ook als afschuifmechanisme gebruikt te worden. Er is geen reden te verzinnen waarom de regering niet zou kunnen besluiten ook eigen stappen te zetten.

Ondanks de wens van de regering een *nuclear capable* JSF aan te schaffen, is het nog de vraag of het zover zal komen. De JSF wordt in eerste instantie geproduceerd als vliegtuig dat alleen geschikt is voor conventionele bewapening. Pas in een later stadium wordt mogelijk een zogenaamde *dual-capable* JSF uitontwikkeld en geproduceerd, een versie die zowel conventionele als nucleaire wapens kan afwerpen. Het was oorspronkelijk de bedoeling dat dit opgenomen zou worden in het programma voor 2013-2017, maar daar is het uit verdwenen, zonder dat duidelijk is wanneer er wel mee aangevangen gaat worden.

Inmiddels denken meerdere experts dat de kosten die dit met zich mee zal brengen, tegen de achtergrond van de al voortdurende oplopende kosten voor het JSF-programma en voor de ontwikkeling van de B61-12, de Amerikaanse regering boven het hoofd gaan groeien. Ze ver-

wachten dat de nucleaire versie van de JSF er uiteindelijk niet zal komen.

Daardoor zou de vreemde situatie ontstaan dat in ieder geval de Europese landen met Amerikaanse kernwapens op hun grondgebied straks een vliegtuig hebben dat niet geschikt is om de kernwapens te gebruiken. De huidige in gebruik zijnde F-16's en Tornado's zouden de B61-12 weliswaar kunnen afwerpen, maar technisch gezien niet in staat zijn om het nieuwe staartsysteem te gebruiken, waardoor de toegenomen precisie zou vervallen. Overigens hebben België en Duitsland nog geen keuze voor een nieuwe bommenwerper gemaakt, in tegenstelling tot de andere Europese gastlanden voor Amerikaanse kernwapens, die allemaal de JSF willen aanschaffen.

NEDERLANDSE POLITIEK

Het CDA maakte een opmerkelijke ommezwaai, waardoor een Kamermeerderheid is ontstaan voor de verwijdering van de kernwapens uit Volkel. Decennialang nam deze partij, evenals haar voorlopers, deel in regeringen die de aanwezigheid van kernwapens in Nederland koesterden. In de oppositiebanken tegenover het kabinet-Rutte II ging het CDA opeens een andere koers varen.

In december 2012 nam de Tweede Kamer een door het CDA geïnitieerde motie aan waarin de regering werd verzocht “de verwijdering van tactische kernwapens uit heel Europa als harde doelstelling te formuleren.” Tactische kernwapens, zoals de B61-bommen, zijn bedoeld voor rechtstreeks gebruik op het slagveld. Dit in tegenstelling tot strategische kernwapens, die bedoeld zijn om strategische doelen van de tegenstander uit te schakelen, over het algemeen vanaf grotere afstand.

De motie stelde voorts dat de tactische kernwapens geen militair nut meer hebben en dat er geen geld gestoken zou moeten worden in de modernisering van “deze nutteloze en gevaarlijke wapens.” Enkel de VVD, de PVV en de SGP stemden tegen deze motie.

In juli 2013 kreeg deze motie een vervolg toen CDA-kamerlid Knops naar Washington trok om het Amerikaanse Congres namens de meeste Kamerfracties een brief te overhandigen met een oproep af te zien van de modernisering van de B61-bommen in Europa.

Al deze, op zich opmerkelijke, ontwikkelingen ten spijt, lijkt er in de praktijk weinig schot in de zaak te zitten. De ontwikkeling, productie en toekomstige stationering in Nederland van de B61-12 wordt afgedaan als een uitsluitend Amerikaans besluit, waar de Nederlandse re-

gering geen invloed op heeft. Een belangrijk deel van het parlementaire debat draait om de terechte vraag of de B61-12 meer dan een eenvoudige modernisering een kernwapen met nieuwe militaire capaciteiten oplevert.

Minister Hennis ontkent dit echter stelselmatig, onder verwijzing naar uitspraken van de Amerikaanse regering hierover.

Ook de transparantie over de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens in Nederland blijft ver te zoeken. Minister Hennis blijft in repeteerstand het ‘noch ontkennen, noch bevestigen’-beleid van alle voorgaande regeringen voortzetten: “Ik kan geen uitspraken doen over aantallen en locaties, dat is binnen de NAVO zo afgesproken.”

De regering spreekt zich wel uit voor het streven naar een kernwapenvrije wereld, maar wil alleen gezamenlijke stappen in NAVO-verband zetten. Minister Timmermans geeft daarbij aan te hopen dat deze erin resulteren dat de Nederlandse kernwapentaak beëindigd kan worden bij de overstap van de F-16 naar de JSF, maar niet eenzijdig daartoe te gaan besluiten.

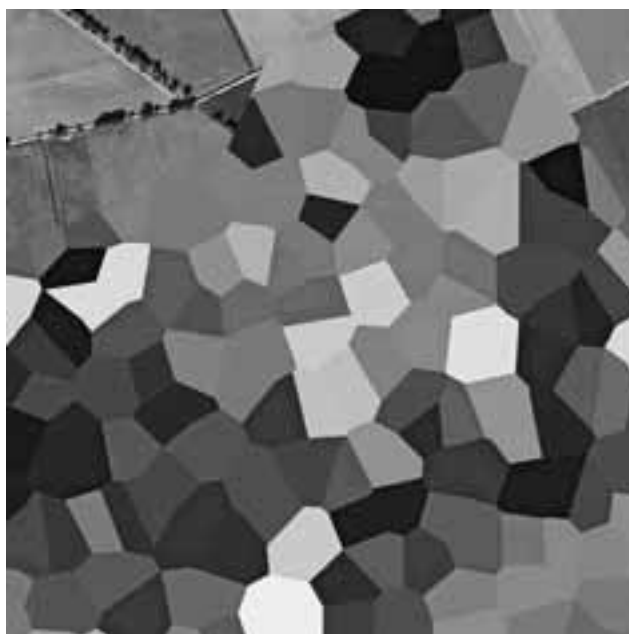
Hoewel binnen de NAVO meer dan voorheen over nucleaire ontwapening gesproken wordt, bijvoorbeeld over het terugtrekken van de B61-bommen uit Europa, is het nucleaire beleid van het

bondgenootschap nog altijd in ijzer gegoten. Het ‘Deterrence and Defense Posture Review’ dat de lidstaten van de NAVO in mei 2012 vaststelden luidt: “Zolang als kernwapens bestaan, zal de NAVO een nucleair bondgenootschap blijven.” En: “De NAVO is vastbesloten om een passende mix van nucleaire, conventionele en raketverdedigingsmogelijkheden te behouden ter afschrikking en verdediging om aan zijn verplichtingen te voldoen zoals uiteengezet in het Strategisch Concept.”

DEBAT IN BUURLANDEN

In België en Duitsland is de modernisering van de B61 aanleiding voor een soortgelijk parlementair debat als in Nederland. De Belgische regering lijkt nog onwilliger dan de Nederlandse in het verstrekken van informatie en weigert veel vragen te beantwoorden. Wel geeft ze aan dat België via NAVO-kanalen in 2007 geïnformeerd is over de op handen zijnde modernisering.

In Duitsland heeft de regering de laatste jaren meerdere malen aangegeven wel van de Amerikaanse kernwapens op Duits grondgebied af te willen, maar tot concrete stappen heeft dit nog niet geleid. De modernisering van de B61 lijkt op zichzelf geen uitgebreide discussie te veroorzaken. In antwoord op vragen in de Bondsdag laat de regering, net als het

OP LUCHTFOTO'S OP INTERNET IS VliegBasis Volkel soms weggefilterd (links). Soms is ook alleen een deel zwart gemaakt (rechts). Dit laatste lijkt gebaseerd op verouderde informatie. Vroeger lagen de kernwapens opgeslagen op een apart deel van de basis, zoals zwart gemaakt, maar tegenwoordig liggen ze in elf kluisen onder F16-hangars verspreid over de basis. Anti-kernwapenactivisten wisten de plek van acht van deze hangars te achterhalen.

Nederlandse kabinet, weten dat de modernisering een uitsluitend Amerikaanse aangelegenheid is. Dat mag voor de ontwikkeling en productie van de nieuwe bommen zo zijn, de beslissing of die gemoderniseerde bommen in het betreffende gastland mogen worden gestationeerd is wel degelijk een aangelegenheid van het gastland zelf.

De vraag of de modernisering van de B61 in feite niet de ingebruikneming van een nieuw kernwapen behelst, met nieuwe militaire capaciteiten, door de verhoogde precisie, is ook in alle drie deze parlementen aan de orde geweest. In alle gevallen houden de regeringen vierkant vast aan de bewering dat hier geen sprake van is. De antwoorden zijn bijna letterlijk hetzelfde, gebaseerd op Amerikaanse verklaringen, die de werkelijke lading van de modernisering ernstig bagatelliseren. Sowieso lijkt de koers van de genoemde regeringen duidelijk op elkaar te zijn afgestemd, waarbij een geuit streven naar ontwapening nadrukkelijk alleen via NAVO-verband beslag kan krijgen en de voortzetting van de NAVO als met kernwapens uitgerust bondgenootschap als noodzakelijk verdedigd blijft worden.

De Britse regering schaarst zich achter de modernisering van de B61, maar geeft aan geen plannen te hebben een *nuclear capable* versie van de JSF aan te schaffen. Met de verwijdering van de laatste Ame-

rikaanse kernwapens van vliegbasis Lakenheath, die al enkel voor gebruik door de Amerikaanse luchtmacht bedoeld waren, in 2006 is dit niet zo opmerkelijk. Het Verenigd Koninkrijk heeft zelf uitsluitend kernwapens voor gebruik door onderzeeërs. Ook op dat vlak is overigens een moderniseringsslag gaande.

KRUISPUNT

De Nederlandse kernwapentaak blijft, net als die van andere Europese gastlanden voor Amerikaanse kernwapens, volgens de huidige planning nog tientallen jaren actueel. De modernisering van de B61-bommen en de aanschaf van nieuwe *nuclear capable* gevechtsvliegtuigen, in casu de JSF, moeten hiervoor garant staan. Het is nog de vraag hoe dit zich verder zal ontwikkelen. Enerzijds zouden politieke ontwikkelingen de planning kunnen veranderen, al lijkt daar weinig concreet zicht op. Anderzijds kunnen technische en financiële belemmeringen uitstel, mogelijk zelfs afstel, veroorzaken.

Hans Kristensen en Robert Norris van de Federation of American Scientists geven een duidelijke waarschuwing aangaande het rücksichtslos doorzetten van de huidige plannen: "Met de toegenomen nauwkeurigheid en capaciteiten, vooral wanneer die gekoppeld wordt met de F35-bommenwerper, zal de B61-12 een aanzienlijke verbetering van de nu-

cleaire positie van de NAVO in Europa betekenen."

De oplopende spanningen tussen het Westen en Rusland vormen geen scenario waarin zo'n stap makkelijk als vrij betekenisloos kan worden weggewimpeld. De Verenigde Staten beschuldigen Rusland intussen van het schenden van een anti-raketverdrag door het testen van kruisraketten die voor een nucleaire landing geschikt zouden zijn (meer hierover elders in dit dossier).

De kernwapenstaten, en de Europese gastlanden voor Amerikaanse kernwapens, staan op een kruispunt. Het streven naar een kernwapenvrije wereld wordt breed uitgedragen, maar de modernisering van nucleaire arsenalen, het vasthouden aan kernwapenstrategieën en onderling oplopende spanningen wijzen een andere kant uit. Het afzien van de stationering van de nieuwe B61-12 in Europa en van de ontwikkeling van een *nuclear capable* JSF zouden stappen de goede richting in zijn. De Nederlandse regering heeft daarin een eigen, niet af te schuiven, verantwoordelijkheid.

Mark Akkerman

Veel gaat mis bij transport kernwapens

De Britse Nuclear Information Service heeft op basis van de Freedom of Information Act gegevens verkregen over incidenten bij het transport van kernwapens over het Britse wegennet. Tussen juli 2007 en december 2012 zijn er volgens de documenten van het ministerie van defensie zeventig veiligheidsincidenten geweest rond de militaire nucleaire konvoien die rondrijden op het Britse wegennet. Het gaat onder meer om defecte remmen, voertuigen die niet verder kunnen rijden, vals alarm en kaartleesfouten. Er waren 56 'technische incidenten' en 14 'operationele incidenten'.

De konvoien vervoeren een paar keer per jaar kernkoppen van de Trident-raketten tussen het Atomic Weapons Establishment in Berkshire (productie en on-

derhoud) en het Royal Naval Armaments Depot in Coulport in Schotland, waar ze zijn opgeslagen en aan boord van de onderzeeërs worden gebracht. Daarnaast wordt af en toe ook plutonium, tritium en verrijkt uranium over de weg getransporteerd. Een voorbeeld: Een ongeval vond plaats op 25 juli 2011 in de vooravond toen een commandovoertuig van een konvooi motorpech kreeg op de M6. Het hele konvooi bleef steken en moest op de vluchtstrook, daarbij ook het passerende verkeer belemmerend. Een passerende trucker constateerde twee afgesloten rijstroken en 15 km file.

Over nucleair transport van en naar Volkel is niet zoveel bekend. In een uitzending van Brandpunt Reporter van september vorig jaar bleek dat C-17 transportvliegtuigen van de 62ste Airlift

Wing uit de luchtmachtbasis McChord in de staat Washington regelmatig Volkel aandoen, in juli 2013 alleen al drie keer. Dit is het onderdeel dat gespecialiseerd is in het transport van (delen van) kernwapens. In vertrouwelijke telegrammen van de Amerikaanse ambassade in Den Haag is te lezen dat er ruzie is met de Nederlandse regering over wie er op moet draaien voor de schoonmaak na een nucleair ongeluk op Volkel.

Kees Kalkman

Bronnen:

Nuclear Information Service, 3 augustus 2014 – tinyurl.com/Nuketransport. Daar zijn ook verkregen documenten te lezen.

Omroep Brabant, 28 augustus 2013 – tinyurl.com/Brandpunt-Volkel

Wat gaat er gebeuren met de kernbommen van de VS in Duitsland?

Dat zou een goede vraag zijn voor de generaal van de Bundeswehr die hiervoor verantwoordelijk is, de inspecteur van de luchtmacht. Wat zou zijn antwoord zijn?

Het zou ongeveer als volgt kunnen luiden: Deze wapens zullen de komende 20 tot 30 jaar in Duitsland blijven. De NAVO wil ze behouden, zodat Polen en de Baltische staten het gevoel hebben dat ze gekoppeld zijn aan de atomaire afschrikking van de VS. De grote coalitie in Duitsland heeft het volgende signaal afgegeven: Zolang de NAVO inzet op nucleaire afschrikking, zal Duitsland in nucleaire aangele-

Schwartz, de vroegere staf-chef van de Amerikaanse luchtmacht, houdt van duidelijke taal. De modernisering van de VS-kernwapens van het type B61 naar de B61-12 is vanuit het gezichtspunt van generaal Schwartz “noodzakelijk”. Dit wapen heeft “bekeken vanuit de inzetbaarheid” voordelen, omdat het een kleiner explosief vermogen en een grotere precisie heeft dan de tot nu toe door de Amerikaanse luchtmacht met vliegtuigen afgeschoten atoomwapens. “Een grotere precisie en een kleiner explosief vermogen – dat zijn eigenschappen die zeer in trek zijn. Dat staat niet ter discussie”, aldus de generaal buiten dienst. De B83, een wapen van megatonformaat, is wel nieuwer dan de B61, maar “overtreft”

tert of ook tot een andere planning van de doelwitten zal leiden antwoordde Schwartz: “Het zou beide effecten hebben.”

KOMT DE ALLES-IN-EÉN BOM?

Heel praktisch, die technische alles-in-één apparaten. Printen, scannen, faxen en kopiëren – maar één apparaat – minder kosten, het neemt minder plaats in en is geschikt voor veel taken. Iets degelijks moeten de nucleaire bewapeningsexperts van de VS hebben gedacht, die de specificaties voor de toekomstige atoombom type B61-12 hebben bedacht. Eén enkele bom voor alle taken – dat zou de ideale oplossing zijn. Hij moet alle zes bestaande typen atoombommen van de VS vervangen en hun verschillende militaire functies in zijn eigenschappen verenigen.

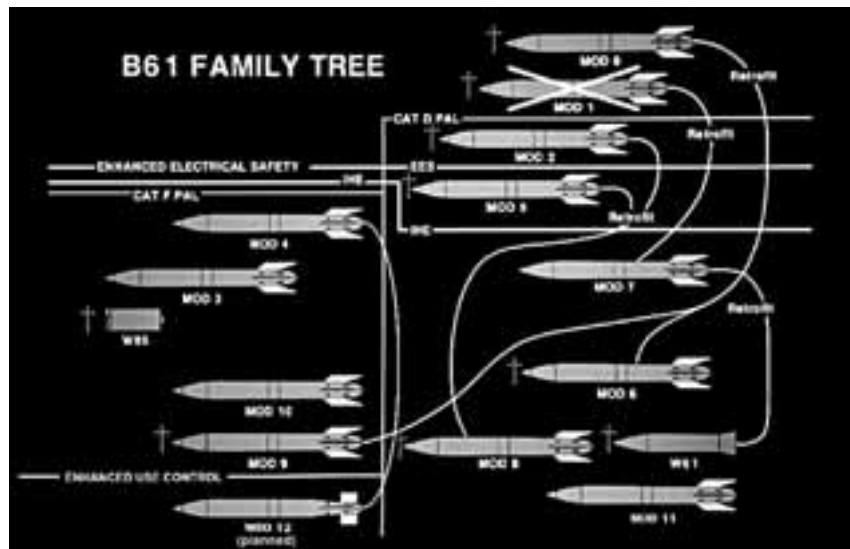
Intussen zijn er eerste aanwijzingen dat de mogelijkheden voor flexibele inzet van het nieuwe wapen mogelijk nogmaals kunnen zijn uitgebreid. In oktober 2013 werd bekend dat de B61-12 alle atoombommen van de VS tot nu toe vervangen zal. Dus ook de B83 met zijn maximale explosieve kracht en de nucleaire bunkerkraker B61-11.

Tot nu toe is niet helemaal duidelijk hoe en waarom het is gekomen tot deze verandering in de planning. Mogelijk zal men de B83 kunnen missen omdat de explosieve kracht groter is dan de huidige vereisten en hoopt men het plan voor de B61-12 gemakkelijker gefinancierd te krijgen door het Congres als men kan argumenteren dat een nieuw wapen alle oude kan vervangen.

FLEXIBEL INZETBAAR

Misschien is er echter ook nog een andere verklaring. De JASONS, een belangrijk wetenschappelijk adviescollege, hebben in 2012 aanbevolen, om niet alleen de secundaire nucleaire explosieven van de versie B61-4 te gebruiken om ze te moderniseren tot de B61-12, maar ook de heel vergelijkbare secundaire ladingen van de B61-10, dus de oude omgebouwde kernkoppels van de Pershing-II.

Dat zou waarschijnlijk twee gevolgen

gheden willen meepraten. Daarom moet de Bondsrepubliek ook blijven meedoen aan de nucleaire afschrikking en vliegtuigen die geschikt zijn om deze taak uit te voeren ter beschikking stellen. Wij zullen er ook over moeten nadenken of het slimmer is om de levensduur van onze voor nucleaire inzet geschikte Tornado-vliegtuigen nog één keer te verlengen of dat we beter nu een nieuw vliegtuig kunnen kopen.

DE TOEKOMST VAN TACTISCHE KERNWAPENS IN EUROPA

Met dit motto had het Stimson Center, een denktank in Washington, uitgenodigd voor een bijeenkomst. Norton

met zijn grote explosieve kracht de “militaire vereisten”. De modernisering van de B61 is vanuit zijn gezichtspunt zelfs belangrijker dan de geplande ontwikkeling van een nieuwe nucleaire kruisraket met een groot bereik. “Ik zou de voorkeur geven aan de B61.”

De generaal bevestigt daarmee – heel terloops – het wezenlijke punt van kritiek op de B61-12. De grotere en flexibelere militaire bruikbaarheid van het nieuwe wapen is in tegenspraak met de belofte van de Amerikaanse president Obama, om geen nieuwe en ook geen atoomwapens met nieuwe militaire capaciteiten in te voeren. Op de vraag of de modernisering het bestaande wapen alleen verbe-

hebben: Aan de ene kant zou dan een groter aantal van de B61 bommen kunnen worden gemoderniseerd, omdat meer secundaire ladingen beschikbaar zijn. Aan de andere kant zou er meer variatie zijn in de sterkte van de explosies, want de B61-10 biedt wat andere keuzemogelijkheden dan de B61-4. Een nog flexibeler inzet van het wapen zou mogelijk worden. Een voorbeeld: de maximale explosieve kracht van de B61-10 bedraagt 80 kiloton, niet 50 zoals bij de B61-4. Ook dat zou de beslissing om af te zien van het megatonwapen B83 gemakkelijker hebben gemaakt.

Met de B83 zou een van de technisch meest veilige en nieuwste atoomwapens uit de dienst worden genomen en vervangen door een minder veilig wapen, de B61-12. De B83 beschikt over een brandbestendige nucleaire component, de 'pit'. Die moet verhinderen dat bij een kernwapenongeluk bij een brand plutoniumdeeltjes via de rook in de omgeving terecht komen. Alle versies van de B61, ook de toekomstige B61-12 kunnen niet worden uitgerust met een dergelijke veiligere component.

EUROPEANEN MOETEN BETALEN

Het plan om de Joint Strike Fighter een nucleaire capaciteit te geven ligt momenteel nog steeds in de ijskast. Het congres heeft ook voor het financiële jaar 2014 geen geld voor de ontwikkeling van de variant 'Block IV' vrijgegeven. Generaal Schwartz maakte er zich op de Stimson-bijeenkomst sterk voor om de geplande nucleaire versie van de nieuwe jachtbommenwerper alleen te ontwikkelen wanneer de Europeanen zich verplichten om een deel van de kosten op zich te nemen. Het nieuwe gevechtsvliegtuig heeft bovendien nog steeds te kampen met aanzienlijke technische problemen. De modernisering van de VS-atoombommen van het type B61 tot de B61-12 is naar het inzicht van generaal Schwartz echter onafhankelijk daarvan "noodzakelijk".

Otfried Nassauer

is de directeur van het Berliner Informationszentrum für Transatlantische Sicherheit (BITS). Op de website bits.de is een schat aan informatie te vinden over kernwapens, wapenexport en ontwapeningsuraagstukken.

Vertaling: Kees Kalkman

ISKANDERS WORDEN GELANCEERD

Keert de kruisraket terug in Europa?

De Oekraïne-crisis gaat gepaard met een oplopend conflict tussen Amerikanen en Russen op het terrein van ontwapening. In juli bereikte de ruzie een breder publiek via een artikel in de New York Times met als kop: "VS zeggen dat Rusland een kruisraket heeft getest, een verdragsschending."

De beschuldiging werd geuit in het '2014 Compliance Report' van het State Department, het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken. Rusland wordt ervan beschuldigd op het vasteland een kruisraket te hebben getest en daarmee het INF-verdrag van 1987 te hebben geschonden. Dit is het verdrag dat een einde maakte aan het opstellen van kruisraketten, SS-20s en andere projectielen voor de middellange afstand in Europa. Het verdrag verbiedt productie, bezit en testen van vanaf het land gelanceerde kruisraketten met een bereik tussen 500 en 5500 km en productie en bezit van lanceerplatforms voor zulke wapens.

In de officiële stukken staan weinig gegevens, maar het zou volgens experts gaan om het mobiele wapensysteem Iskander-K met twee kruisraketten. Dit is een variant op de Iskander-M, die is uitgerust met twee ballistische raketten voor de korte afstand (minder dan 500 km). De Iskander-M is onder meer opge-

steld in het Westelijke Militaire District van Rusland.

Schattingen in de media over het bereik van Iskander-M variëren, maar steeds boven de 500 km. Russische militaire publicaties geven aan dat de Iskander-K inmiddels is geïntroduceerd op de 26e raketbasis bij Luga ten zuiden van St. Petersburg. De Iskanders dragen voor zover bekend geen nucleaire ladingen, maar voor het verdrag is dit niet van belang, dat verbiedt alle grondwapens met een bepaald bereik.

In officiële bronnen staan weinig details over dit nieuwe wapensysteem, zodat de beweringen over verdragsschending niet zijn te controleren. De Amerikaanse beschuldiging is echter ernstig en zou in het huidige internationale klimaat kunnen leiden tot de ontbinding van het INF-verdrag.

Kees Kalkman

Bronnen:

New York Times 28 juli 2014, US says Russia tested Cruise Missile, violating Treaty (Michael R. Gordon) – tinyurl.com/Rusland-kruisraket

Federation of American Scientists 30 juli 2014, Russia declared in violation of INF Treaty: new Cruise Missile may be deploying (Hans M. Kristensen) – tinyurl.com/FAS-kruisraket

Het politieke wereldbeeld na de vliegcrash en hoe wij daarop ingaan

Clemens Raming correspondeert met enige regelmaat met politici en vredesactivisten over het perspectief van de beweging en de noodzaak van verdergaande ontwapening. In VredesMagazine 2013/2 publiceerden we al eens uit een briefwisseling met de Vlaamse vredesbeweging. Hier volgt een brief aan Krista van Velzen, campagnemedewerker nucleaire ontwapening bij Pax.

Beste Krista,

Wat een akelige verrassing dat mijn zinspelen op mogelijk oorlogsgevaar zo snel een stuk realiteit achter zich zou krijgen. Niet dat ik een oorlog al zo ongeveer voor de deur zie staan, laat staan een atoomoorlog. Er zal nog het een en ander grondig mis moeten gaan wil het zo ver komen. Het is bijna ondenkbaar dat dat gebeuren zal. Toch durf ik daar niet zeker van te zijn.

Op 17 juli zat ik aan het begin van de avond aan mijn computer te werken toen mijn vrouw, die tv aan het kijken was, mij riep vanwege een paar onheilspellende regels die zij plotseling op haar beeldscherm zag staan. Ik begreep niet wat er aan de hand was en liep haar kant uit. Een ogenblik later zaten wij verbijs-terd ons best te doen om te begrijpen wat er gebeurd was.

De volgende morgen pas begon dat tot ons door te dringen, overweldigd als

we werden door de hoeveelheid Nederlandse doden, die bij iedere nieuwsuitzending verder naar een onvatbare hoogte steeg. En al kijkend en luisterend groeide onze verbondenheid met al die onbekende door de ramp getroffen medemens die toevallig net als wij Nederlander zijn. En zo kreeg het leven van willekeurige landgenoten voor ons een waarde die ons tot dan toe vreemd was gebleven. Ik vind het fascinerend hoe er binnen een week een gezaghebbend beeld is ontstaan over hoe er hier met het onheil wordt omgegaan. Het beeld van algemene verslagenheid, van hoe medeleven het land overspoelt, het idee van een nationale ramp vorm krijgt en het besef postvat dat daar nationale rouw bij past. Terwijl onder de mensen de boosheid groeit en de behoefte aan vergelding zich gaat roeren.

Als ik er een gedragswetenschapper bijhaal, kan die mij haarfijn uitleggen welke factoren er meespelen in de opkomst en groei van dat wijd en zijd gedeelde gevoel. En hoe dit door politici en de media en in persoonlijke contacten wordt opgeroepen en gecultiveerd. Maar ik meen dat dat alles abstracte theorie zou blijven als je er niet 'van binnen uit', als het ware vanuit de keldergetelven van je psyche, zelf bij was.

Misschien vind je het vreemd dat ik zo vlot positieve werkingen laat voorbijsterven door in jouw en mijn ogen dubieuze effecten. Maar in een zaak als deze liggen die nu eenmaal dicht bij elkaar. Jij gelooft toch ook niet in Poetins onschuld of oprechtheid? Naar mijn idee is deze man een schoolvoorbeeld van iemand die zijn ware gezicht toont door het te verbergen. Zodat je aan de ene kant neiging krijgt om te denken dat hij misschien toch voor rede vatbaar zal zijn en aan de andere gaat sympathiseren met het voorstel waarmee een commentator van het AD goede sier zocht te ma-

ken om hem als een paria te behandelen. Al voel je tegelijk hoe irreëel het is om een machthebber met atoomwapens achter de hand tot een politieke outcast te willen degraderen, en hoe onverantwoord om de lezer met zo'n idee te bewerken.

JOURNALISTIEKE VINGERS

Intussen blijft de schuldvraag voor mij een vraagteken. Het eerste wat daaromtrent bij mij opkwam was dat het om een domme vergissing bij de separatisten moest gaan. Maar ik begon aan deze voor de hand liggende uitleg te twijfelen op het moment waarop ik hoorde dat verschillende luchtvaartmaatschappijen er vliegroutes boven Oost-Oekraïne op nahielden. De separatisten, dacht ik, moesten dat weten en hadden dus alle belang bij het ongemoeid laten van die vliegtuigen.

Als je ruimte geeft aan de fantasie ontbreekt het niet aan mogelijke verklaringen. Bijvoorbeeld, het was bekend hoe laat ongeveer het toestel van vlucht MH17 het luchtruim boven Oost-Oekraïne zou binnenvliegen. Als een terroristische aanslag dit toestel het voorbeeld kon laten volgen van het vliegtuig van Malaysian Airlines dat op 8 maart op weg van Kuala Lumpur en Peking plotseling van de radar verdween en spoorloos bleef, zou dat een prachtige kans zijn om de verantwoordelijkheid daarvoor in de schoenen van de separatisten en dus ook in die van Poetin te schuiven. Kort na de crash heb ik in een commentaar de mogelijkheid van een in het vliegtuig meegesmokkelde bom horen noemen, waarbij ze meteen als puur theoretisch werd bestempeld. Daarna is ze in een mum van tijd uit de publieke discussie verdwenen en nu geldt als een vaststaand feit, dat het vliegtuig met een raket 'uit de lucht is geschoten'.

En ook dat het een door de Russen ge-

In september dit jaar lanceert PAX een grote campagne om kernwapens bovenaan de politieke agenda te zetten.

Zie www.nonukes.nl

Foto: Anne Vaillant

leverde raket was. Aanvankelijk werd bericht dat het een door de separatisten buitgemaakte Oekraïense raket zou kunnen zijn maar ook daar hoor je nu niets meer over. Obama heeft trouwens onthuld dat hij over bewijzen beschikt dat die raket door Rusland beschikbaar is gesteld. De vraag is hoeveel solider deze bewijzen zijn dan die welke indertijd voor de kernwapenaspiraties van Saddam Hussein werden aangevoerd. Maar bij ons is dat niet aan de orde. In Nederland wijzen alle politieke en journalistieke vingers dezelfde kant uit, die van Poetin. Daar kan ook Rutte niet onderuit met zijn dappere stellingname dat eerst de feiten keihard op tafel moeten liggen voordat hij met een oordeel over de toedracht komt, waaraan hij de eis koppelt dat de schuldigen hun gerechte straf zullen krijgen. Hij heeft hiermee knap op de behoefte aan klaarheid en straf ingespeeld maar het is niet duidelijk hoe hij zijn stellingname waar moet maken. Wat kan er worden aangetoond en wat willen zijn grote bondgenoten aangetoond zien?

De geschiedenis leert dat in gecompliceerde toestanden, waarin machtsbelangen een grote rol spelen, mensen die de

waarheid aan het licht willen brengen alle kans lopen om achter het net te vissen. En hoe tevreden zullen de strafeisers zijn als het zou lukken om bij het zootje ongeremd waarbinnen de noodlottige stommiteit plaatsvond (daar zal ik het maar op houden) de bedrijver of bedrijvers ervan eruit te pikken? (Maar nu lees ik warempel in de beursberichten dat Michael Bociurkiw de woordvoerder van de OVSE-waarnemersmissie, in een interview met de Canadese omroep heeft gezegd dat er geen bewijzen zijn gevonden voor een raket en dat MH17 lijkt te zijn neergehaald door 'machineweervuur'.)

MACHTSASPIRATIES

Wie gelooft er overigens nu echt dat de waarheid Ruttes grote doel is, wat ze in de politiek nog nooit is geweest? Het ligt er dik bovenop dat zijn roep om een grondig en onpartijdig onderzoek onderdeel vormt van het slijpen van de messen. Poetin dient een lesje te krijgen dat hem leert om op te houden met het

TIJDENS DE GROTE VREDESDEMONSTRATIE IN 1983

steunen van subversieve pro-Russische bewegingen in Oost-Europa. Dat is waar het om gaat, zoals nu ook de handelsoorlog die de EU in het kielzog van de VS tegen Rusland heeft ontketend bewijst. Hopen we maar dat dit niet de hoogste prioriteit zal blijken.

Ik ga niet koffiedik kijken. Dat zou geen recht doen aan de verontrustende structurele oorzaken van oorlogsgevaar, waar wij antimilitaristen sinds mensenheugenis de aandacht voor vragen. En met recht en reden naar jouw en mijn overtuiging. De mensheid heeft een geschiedenis achter de rug, waarin het voorbereiden van oorlog keer op keer vooruit bleek te lopen op het voeren ervan, ook als dat niet in de bedoeling van machthebbers lag. Dus hebben wij te maken met de kans daarop. Het gaat mij om de kans dat het middel 'afschrikking' zal falen, en met de vraag waar deze vandaan komt en wat haar doet toe- of afnemen. Duidelijk is dat ze gevoed wordt door met elkaar strijdige machtsaspira-

ties en uit het verleden stammende vijandschap. Wat bij een oplopende spanning moet dienen om oorlog te voorkomen, is de schrik ervoor. Men probeert die de tegenstander in te boezemen door vastberaden taal, gepaard met wapengekletter en door het opvoeren van zijn militair potentieel, terwijl de eigen bevolking wordt bewerkt met vijanddenken, geloof in eigen of bondgenootschappelijke kracht en beelden van nationale grootheid en trots.

Ik zie geen reden om te geloven dat de gewapende afschrikking, die al zo vaak op oorlogsgeweld is uitgelopen, duurzaam stand zal houden nu ze een nucleaire

lading heeft gekregen. Iemand zou kunnen opmerken dat de nucleaire afschrikking tijdens de Koude Oorlog toch maar heeft gewerkt. Maar wat is dat argument waard, nadat aan het licht is gekomen dat deze uitkomst meer op geluk dan op wijsheid berustte? Er zal, zegt de vredesbeweging, geen duurzame wereldvrede bestaan zolang de internationale politiek door gewapend machtsstreven wordt beheerst. Afschrikking als middel om het uitbreken van een oorlog te voorkomen is een kruik die net zolang te water gaat tot ze breekt.

ZWAKTEBOD

Daarom staan jij en ik en alle vredesbewegers bij elkaar voor het blok van de

vraag wat we kunnen doen, opdat er uitzicht op een tegen oorlog beveiligde wereld kan ontstaan. Hier kom ik op het punt dat ik open kaart moet spelen over mijn probleem met de vredesbeweging. Dat is in essentie dat zij overhoop ligt met haar tekort aan politieke macht. Aan de ene kant wordt dit genegeerd, terwijl het aan de andere kant neerslaat in een afhankelijke houding tegenover wat de politieke realiteit wordt genoemd. Ik zal een voorbeeld geven. In een persbericht van 24 juli roept het Europese netwerk tegen de wapenhandel op tot een onmiddellijk einde aan alle Europese steun aan Israël en een volledig wapenembargo tegen alle strijdende partijen. Vervolgens lees ik, dat in afwachting van dat embargo alle EU-staten onmiddellijk alle wapenexport en steun aan alle partijen in het conflict moeten stopzetten.

Radicale activisten zouden tevoorschijn zijn gekomen met ‘wij eisen’. ‘Wij roepen op’ is in vergelijking daarmee een zwaktebod. Maar ineens breekt dan toch de behoefte door om de politiek voor te schrijven wat zij doen moet. Als ik naar de achtergrond van dit verschijnsel zoek, valt mij op dat er in de vredesbeweging een sterke behoefte bestaat om uit te gaan van vaststaande waarheden omtrent goed en verkeerd. Deze beginnen op het plan van de morele principes en strekken zich uit tot de politieke consequenties en de omzetting daarvan in het van de politieke leiders gewenste gedrag. Zo nodig moeten die onder druk worden gezet om dat gedrag te laten zien. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. De bondgenootschappelijke verbondenheid geeft een gevoel van veiligheid in een onrustige en door tegenstellingen verdeelde wereld waarin militaire kracht in samenhang met economische belangen een prominente rol speelt.

Die tegenstellingen en samenhangen met bijbehorende krachtsverhoudingen zitten bovendien te ondoorzichtig in elkaar, dan dat een portie goede wil en gezond verstand volstaat om iemand daarin de weg te wijzen. Vandaar de behoefte aan moreel gelijk als rots in de branding.

Deze moeilijkheid speelt natuurlijk ook in de strijd tegen de atoomwapens. De meeste Nederlanders zouden die wel de wereld uit willen en zeker Nederland uit, maar de grote angst voor de atoomoorlog die 30 jaar geleden Nederland in

zijn greep had is verdwenen. Mede met het oog daarop heb ik niet zoveel vertrouwen in het resultaat van een publiekscampagne voor een wettelijk verbod op de aanwezigheid van kernwapens in Nederland, zodat onze regering zich verplicht zal zien om van de Amerikaanse te vorderen dat deze ophoudt met het stationeren van kernwapens in Volkel of op een andere plek van ons grondgebied.

De Nederlandse politiek lijdt aan een volgzzaamheidssyndroom. Bij eerdere gelegenheden is het niet gelukt om daar doorheen te breken, zelfs niet in de vaart van de anti-kruisrakettenbeweging. Is het niet beter om de kwestie in de kern aan te pakken en de volgzzaamheid als zodanig ter discussie te stellen? Ik heb het gevoel dat het vermijden van de confrontatie op dit punt ongeveer gelijkstaat aan het je neerleggen bij een krachteloze rol van Nederland in de internationale politiek. Mijn voorstel is daarom dat we politici onomwonden laten weten hoe wij over het kernwapenbeleid van de Westerse machthebbers denken, en daarbij toelichten waarom wij daar tegen zijn; en dat we hun vragen om daar hun standpunten en argumenten mee te vergelijken. Ik heb inmiddels een briefje aan Hans van Baalen geschreven als initiatief in die richting.

Als het grote probleem van deze strategie zie ik de mogelijkheid van politici om zich aan voor hen onaangename vraagstellingen te onttrekken. Het is voor mij dan ook het tegendeel van een verrassing dat Van Baalen tot nu toe niet heeft gereageerd op wat ik hem voorlegde. Ik heb al eerder ervaren hoe moeilijk het voor een loslopend onbekend iemand is om aandacht te vinden voor opvattingen die niet passen in de geïnstitutionaliseerde denkpatronen. Ik hoop dan ook dat jij wel voor een serieuze gedachtewisseling over wat ik hier aansnijdt te vinden bent, zodat we binnenkort daar een keer over kunnen praten, liefst samen met een paar andere mensen die willen meedenken en ook mogelijkheden uitproberen om in het politieke circuit in te breken.

Ik kijk uit naar jouw reactie. Groeten van Clemens Raming.

De rol van kernwapens in het conflict rond de Oekraïne

De huidige crisis en burgeroorlog in de Oekraïne spelen zich af op een toneel waar kernwapens in de coulissen zichtbaar zijn. In een artikel op de website van BASIC (British American Security Information Council) somde Anthony Rinna een drietal nucleaire aspecten op:

Allereerst bevonden zich toen de Sovjet-Unie ontbonden werd rond 1.900 kernwapens op het grondgebied van de onafhankelijk geworden Oekraïne. Weliswaar kon de nieuwe staat met deze wapens niet zonder meer iets aanvangen, omdat ze niet beschikte over de sleutels om ze te activeren. Bij het Memorandum van Boedapest (1994) werd afgesproken dat de Oekraïne ze zou inleveren bij Rusland, als niet-kernwapenstaat toetreden tot het Non-proliferatie Verdrag en in ruil daarvoor garanties kreeg van de VS, Engeland en Rusland als soevereine staat binnen de bestaande grenzen. Hoewel je verschillend kunt denken over de recente afscheiding van de Krim en prompte toetreding tot de Russische Federatie met volledige instemming van Moskou, lijkt deze in elk geval in flagrante strijd met

het Memorandum. Een slecht signaal aan de Oekraïne en andere niet-kernwapenstaten met nucleaire nachtmerries.

Vervolgens zijn er ook zorgen over de recente ontwikkeling van de Russische nucleaire doctrine in de richting van grotere bruikbaarheid van kernwapens in regionale conflicten (overigens ook bij de NAVO geen onbekend verschijnsel). Als voorbeelden hiervan noemt hij Russische oefeningen met als scenario een mogelijke kernaanval op Polen en oefenvluchten met vliegtuigen die nuclear capable zijn in het Britse luchtruim.

Ten derde is er veel onzekerheid over de aanwezigheid van kernwapens van de NAVO en Rusland in en rond de Zwarte Zee. Als voorbeeld noemt Rinna westerse mediaberichten over de kruiser Moskva met kernwapens aan boord in de Zwarte Zee en Russische berichtgeving over kernwapens aan boord van begeleidende schepen van het vliegdekschip Bush in dezelfde buurt. Onbetrouwbaar als deze berichten mogen zijn, ze geven wel aan dat het nucleaire aspect aan beide kanten wordt opgespeeld.

Een artikel van Hans Kristensen voegt

daar nog een vierde aspect aan toe. Zowel de VS als Rusland hebben tijdens de crisis een grote nucleaire aanvalsoefening gehouden. Die van de Russen was demonstratief met president Poetin op televisie in het National Defense Command Center, geflankeerd door de presidenten van Armenië, Wit-Rusland, Kirgizië en Tadzjikistan. De aankondiging van de Amerikaanse oefening Global Lightning, om paraatheid en effectiviteit van de nucleaire strijdkrachten te testen, was wat bescheidener. Beide oefeningen waren lang voorbereid, maar het was een signaal aan de tegenstander om ze door te laten gaan (in 2013 was Global Lightning geschrapt vanwege bezuinigingen).

Kristensen ziet wel een lichtpuntje: de onbruikbaarheid van de kernwapens in Europa is in de Oekraïense crisis gebleken, anders had de NAVO niet conventioneel hoeven te versterken.

Dat niet iedereen er zo over denkt blijkt inmiddels uit een brief van de heren Snowcroft, Hadley en Miller (veiligheidsadviseurs van de presidenten Ford, Clinton en Bush sr. en jr.). Ze schrijven dat het "Russische avonturisme (...) de waarde van de blijvende aanwezigheid van het bescheiden aantal VS-kernwapens in Europa" heeft bevestigd.

Kees Kalkman

Bronnen:

BASIC 12 maart 2014, The nuclear factor in the Crimean security crisis (Anthony Rinna) - tinyurl.com/BASIC-Krim

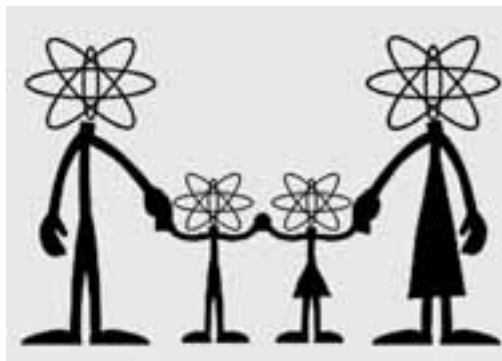
Federation of American Scientists 16 mei 2014, Nuclear exercises amidst Ukrainian crisis: Time for cooler heads (Hans M. Kristensen) - tinyurl.com/FAS-Nuke-exercise

The Washington Post, 17 augustus 2014, NATO-based nuclear weapons are an advantage in a dangerous world (Brent Scowcroft, Stephen J. Hadley, Franklin Miller) - tinyurl.com/WP-NATO-nukes

Command and Control

Het boek *Command and Control* van Eric Schlosser kreeg in Nederland bekendheid door een uitzending van *Brandpunt* in maart van dit jaar. De nadruk lag op de reeks van bijna-ongelukken met kernwapens van de Verenigde Staten sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw. Die vormt zeker de

KERNGEZIN

kern, maar het boek heeft meer te bieden. Het is ook een uitvoerige geschiedenis van de controle over de Amerikaanse kernwapens en de manier waarop die controle in de loop van de tijd met vallen en opstaan is gereorganiseerd. Daarbij komt bijvoorbeeld de strijd tussen bur-

gers en militairen over het beheer van de kernwapens aan de orde, die uiteindelijk ten gunste van de militairen werd beslist, met één belangrijke uitzondering: de president van de Verenigde Staten heeft altijd de macht behouden om de kernwapens in te zetten. Voor zover bekend is dit overal ter wereld zo behalve in Pakistan, waar de legerleiding erover beslist.

Daarnaast is het boek een technologie-critiek op de risico's van gecompliceerde systemen met talloze op elkaar inspelende elementen en terugkoppelingsprocessen. Voorbeelden daarvan zijn kerncentrales, de chemische industrie en kernwapensystemen. Schlosser denkt in navolging van research van de socioloog Charles B. Perrow dat het te simpel is om 'normale ongelukken' in dergelijke systemen toe te schrijven aan menselijke fouten. Binnen dit soort riskante technologieën zijn incidenten in feite onvermijdelijk en het gaat er meer om hoe de operateurs die ermee werken dan reageren. Grote bureaucratieën zijn goed in het uitvoeren van standaardprocedures en draaiboeken, maar dreigen te falen in een crisis, omdat dan een heel andere combinatie van centrale en decentrale besluit-

vorming nodig is.

Schlosser schreef eerder een geruchtmakend boek over de hamburgercultuur en de slachthuizen in de VS, 'Fast Food Nation'. Zijn onderzoeksmethode is gedetailleerd en grondig, hij heeft een enorm aantal rapporten en wetenschappelijke artikelen doorgewerkt, de media nauwkeurig bestudeerd en met talloze betrokkenen gesproken. De rode draad in het boek wordt gevormd door het tegenstrijdige belang van enerzijds de veiligheid en anderzijds de inzetbaarheid van de kernwapens. De militairen zijn huiverig voor al te veel beveiligingsmechanismen, omdat deze de kans groter maken dat een kernwapen op het beslissende moment niet kan exploderen. Het boek toont aan dat de legerleiding in dit opzicht tot het eind van de Koude Oorlog aan het langste eind heeft getrokken. Veiligheidsmechanismen die sinds het begin van de jaren zestig bekend waren, werden tot de jaren negentig niet of alleen met grote vertraging ingevoerd.

Levensgevaarlijk was vooral de praktijk om B-52 bommenwerpers geladen met kernwapens die bijna op scherp stonden op de grond (*ground alert*) of in de lucht (*airborne alert*) paraat te houden. Misschien het ernstigste militaire nucleaire incident in de Amerikaanse geschiedenis vond plaats in januari 1961, toen een B-52 met een waterstofbom aan boord boven North-Carolina explodeerde. Alle veiligheidsmechanismen van de bom faalden op één na, een knop die niet op 'aan' stond. Als die knop in de andere stand had gestaan was een groot deel van de oostkust van de VS van de kaart gevergd. Nu kwam de bom in een achtertuin terecht zonder te exploderen. Schlosser laat bovendien zien dat een dergelijke schakeling gevoelig is voor storingen. Een kortsluiting (bijvoorbeeld als gevolg van brand) kan hem in de andere stand brengen.

Tussen 1950 en 1980 waren er in totaal 32 van dit soort ongelukken, *broken arrows* is de militaire term ervoor.

Kees Kalkman

Eric Schlosser, *Command and Control*, Allen Lane (Penguin books) 2013, 632 blz. met index

Kinderrechten en Journalist voor de Vrede

U bent welkom bij de 25e verjaardag van het VN-kinderrechtenverdrag als stilgestaan wordt bij het belang van de rechten en bescherming van mensen tot 18 jaar in tijden van oorlog en vrede. Dat vindt plaats op 22 november van 3-16 uur in de Openbare Bibliotheek, Oude Boteringestraat 18, Groningen. Toegang vrij. Organisatie is het Humanistisch Vredesberaad.

Kinderen hebben zich dit jaar gebogen over de rechten van het kind door gezamenlijke gesprekken en creativiteit. Op 22 november wordt uit 20 inzendingen het meest speciale kunstwerk bekroond. Mijntje ten

Brummelaar, orthopedagoge van de RUG, zal een presentatie geven over het belang van kinderrechten. De middag zal eindigen met de uitreiking van de prijs voor vredesjournalistiek 2014. Kandidaten zijn: Joeri Boom (Pakistan en India), Jan Eikelboom (Syrie, Irak), Sander van Hoorn (MO), Judit Neurink (Irak), Leoni van Nierop (Israel, Palestina), Nathalie Righton (Afghanistan), Bram Vermeulen (Turkije, Z.Afrika).

U kunt tot 15 oktober meekiezen door uw voorkeur te sturen naar HVB, Postbus 235, 2300 AE Leiden of info@humanistischvredesberaad.

Wol tegen kernwapens

Een ruim elf kilometer lange roze gebreide vredessjaal werd uitgerold op de openbare weg langs de Britse kernwapenfabrieken in Aldermaston en Burghfield in zuid-Engeland. De actie vormde het hoogtepunt van de campagne *Wool Against Weapons*. De strijdbare en kleurrijke actie vond plaats op 9 augustus – 69 jaar na de atoombom op Hiroshima.

Onderdeel van de gigantische vredessjaal was de halve kilometer vredesdoeken, die door mensen in heel Nederland werden vervaardigd. Namens *Wol Tegen Wapens-Nederland* waren 4 mensen bij de actie aanwezig; zij hielden een deel van de Nederlandse vredesdoeken omhoog.

De Britse campagne werd overgenomen in Nederland, op initiatief van Omslag en het Vredesburo in Eindhoven. In de Nederlandse campagne werd tevens de aandacht gevestigd op de modernisering van de Amerikaanse kernwapens op vliegbasis Volkel (NB).

Marta Resink: “Het was al geweldig om aan de hele campagne mee te doen, maar het hoogtepunt was toch wel om bij de actie aanwezig te zijn. De eindeloos lijkende sjaal was zo imposant om te zien en ik voelde me heel sterk verbonden met alle andere mensen. Er was veel meer dan de beoogde elf kilometer. Op sommige plekken langs de route hingen de sjaals aan beide zijden van de weg, soms wel twee of drie rijen boven elkaar. En overall stonden kleurrijk uitgedoste mensen, zingend en dansend langs de drukke verkeersweg die langs de hekken van de kernwapenfabrieken loopt.”

Nu de grote actiedag achter de rug is, wordt de ruim elf kilometer vredessjaal weer losgemaakt in losse doeken van 100 x 60 cm. Van deze doeken worden dekens gemaakt voor opvanghuizen en vluchtelingenkampen in Afrika en Groot-Brittannië. De dekens zullen persoonlijk worden afgeleverd op bekende adressen in Tanzania, Kenia, Burundi en Rwanda. Een rol ging mee terug naar Nederland.

De campagne tegen kernwapens in Nederland krijgt in september een vervolg tijdens de Vredesweek. Op 4 oktober

is bij Omslag in Eindhoven een Aanloopdag waar wordt teruggeblikt op de campagne *Wol Tegen Wapens*, en waar Krista van Velzen (PAX) de nieuwe campagne *Teken tegen Kernwapens* zal toelichten. Meer over deze Aanloopdag op www.omslag.nl

Deserteren

In het herdenkingscircus rond honderd jaar Eerste Wereldoorlog is er vooral aandacht voor de helden, de modder, de gruwel. Er zijn echter ook mensen geweest die niet meededen, die weigerden, die niet braaf in de moorddadige tred liepen. Over hen gaat het project *Waan-Vlucht*.

Het is een initiatief van het Brussels Brecht-Eislerkoor en de vereniging *Vrede* waarbij ze studie en sensibilisering willen combineren met een artistieke benadering. In het najaar 2014 gaat de muziektheaterproductie in coproductie met het Kaaitheater te Brussel in première.

Zes Belgische koren brengen er in samenwerking met solisten, acteurs en een slagwerktrio koorzang en theaterteksten van en over deserteurs. Onder andere zal de wereldpremière gebracht worden van de *Ode aan de Deserteur* van de befaamde componist Frederic Rzewski. In het najaar van 2015 volgt een internationaal korenproject. Er zal een vredesconferentie over het thema desertie georganiseerd worden. Er is een website met daaraan gekoppeld een blog waarop historische en achtergrondteksten gepost worden.

Gaza

Het oorlogsgeweld in Gaza heeft tot veel actie geleid. Er waren demonstraties in meerdere plaatsen met een opmerkelijk grote opkomst.

Burgers voor Sancties tegen Israël boodt aan Minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans een petitie aan. In vier dagen tijd waren er onder deze petitie 40.000 handtekeningen verzameld.

De tekst van de petitie luidt:

“Stop het bloedvergieten!

Wij zijn burgers die opkomen voor de

waardigheid en het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen. De blokkade van Gaza en de bezetting van Palestijns grondgebied zijn in strijd met het Internationaal Recht. Honderden vooral Palestijnse burgers worden zinloos gedood, het recht van de sterkste overheerst. Deze flagrante schendingen van het Internationaal Recht inclusief de schending van mensenrechten zijn steeds met kracht veroordeeld door de Verenigde Naties. De Nederlandse Regering moet het internationaal recht eerbiedigen en het uiterste doen om dit te effectueren. Nu alle andere middelen hebben gefaald roepen wij de regering op tot sancties tegen Israël. Sancties zijn een vreedzaam maar effectief middel, zoals destijds gebleken is in Zuid Afrika ten tijde van de apartheid.”

Ook internationaal was er veel actie. Veel organisaties, waaronder *War Resisters International*, gaven verklaringen uit waarin het geweld van alle zijden werd veroordeeld, in het bijzonder het buitensporige geweld van Israël.

Joden en Palestijnen hebben samen een video over Gaza gemaakt. De video maakt deel uit van een groter project dat de slachtoffers van het geweld een naam wil geven. U ziet de video op freedom4palestine.org.

In het Britse Shenstone bezette een groep van twaalf activisten Elbit Systems. Elbit systems is het grootste wapenbedrijf van Israël. Het produceert de *drones* die het Israëlijs leger inzet in Gaza.

Het *Europees Netwerk tegen Wapenhandel* riep op tot een onmiddellijk einde aan alle Europese militaire steun voor Israël en voor een volledig EU-wapembargo tegen alle strijdende partijen. Nederland levert o.a. onderdelen voor vliegtuigen en raketten.

Opening vredesmuseum

Peter van den Dungen, general coordinator van het *International Network of Museums for Peace*, zal de vaste presentatie van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid in Gouda op zaterdag 27 september om 14 uur openen. Het museum is gevestigd aan de Turfmarkt

30 te Gouda. In datzelfde pand zit ook het Verzetmuseum Zuid-Holland.

Het Museum voor Vrede en Gewelddoosheid is in 1995 opgericht vanuit de Nederlandse en Vlaamse vredesbeweging en maakt deel uit van het door de VN erkende Internationale Netwerk van Vredesmuseum.

Tot nu toe was het vooral een virtueel museum op internet, dat daarnaast reizende tentoonstellingen in het land organiseerde. Met de opening op 27 september beschikt het museum nu ook over een fysieke presentatieplek in Gouda.

Iedereen is welkom bij de opening. Wel graag aanmelden via info@vredesmuseum.nl of 0229-54 12 88. Na aanmelding ontvangt u nadere gegevens.

iNakba

De Israëliëse organisatie *Zochrot* heeft een app uitgebracht waarin informatie wordt gegeven over de *Nakba*, de verdrijving van Arabische inwoners bij het ontstaan van de staat Israël. De app leidt u naar de ruïnes van de Arabische dorpen en vertelt hun geschiedenis.

De app iNakba, met als ondertitel *Het Onzichtbare Land*, zit verbluffend goed in elkaar, geeft blijk van grondige kennis van de materie en is gebruiksvriendelijk – als men die term tenminste kan gebruiken voor zaken die te maken hebben met Israël's weggedrukte verleden. Eén klik en de aardrijkskunde verschijnt op het scherm, nog een klik en je ziet de geschie-

denis en weer een klik tovert een korte video op je scherm met getuigenissen uit het vernietigde dorpje in kwestie.

Meer info: zochrot.org/en

100 jaar WILPF

Op 28 april 2015 is het dan eindelijk zover, WILPF (Women's International League for Peace and Freedom) viert haar 100ste verjaardag. Op de website www.womenstopwar.org is duidelijk te zien dat hiernaar uit wordt gekeken, de secondes worden afgeteld.

De verjaardagsatlas op de site geeft via een wereldkaart aan, waar op aarde op welk moment een voor WILPF historische gebeurtenis heeft plaats gevonden. Je kunt hier ook zelf zaken (laten) toevoegen.

Op het registratiedeel van de website is nu al mogelijk om je te registreren voor het bijwonen van de viering van 100 jaar WILPF, nu boeken geeft je een aardige vroegboekskorting. Wil je nog even wachten om te weten wat er allemaal gaat gebeuren, kijk dan regelmatig op de website, de pagina met het programma wordt steeds voller en voller.

Irak

De *War Resisters League*, de zusterorganisatie van Vredesbeweging Pais in de VS, verzet zich in een verklaring tegen militaire hulp aan de regering van Irak. In plaats daarvan moet hulp wor-

den geboden aan Iraakse organisaties die bezig zijn met gemeenschapsopbouw gericht op vrede. De verklaring eindigt met een oproep tot financiële steun voor *The Organization of Women's Freedom in Iraq*.

Klusser gezocht

Bij ons Vredesmuseum in Gouda is regelmatig wat kluswerk van allerlei aard te doen, net als in ons depot in Utrecht en soms ook elders. Daar zoeken we een vrijwilliger voor die er enkele dagen per kwartaal aan wil besteden. Als je belangstelling hebt, neem dan contact op via info@vredesmuseum.nl of 015-785 01 37.

Vredesweek

Van 20 tot 28 september is het weer Vredesweek. Een week waarin aandacht gevraagd wordt voor conflicten die overal in de wereld levens verwoesten en ieder jaar honderdduizenden burger-slachtoffers eisen.

De Vredesweek wordt al sedert 1967 georganiseerd door PAX (voorheen IKV Pax Christi). Tientallen lokale initiatieven, zowel van de bij PAX aangesloten *Ambassades van Vrede* als van andere vredesorganisaties, vragen tijdens deze week aandacht voor moedige vredesactivisten in binnen- en buitenland.

Daarnaast zijn hoogtepunten in de Vredesweek het evenement de *Nacht van de Vrede* en de Vredeszondagen in kerken. Dan wijden duizenden kerkgangers hun zondag aan de vrede.

De Vredesweek valt altijd in de week van 21 september, de door de Verenigde Naties uitgeroepen *Internationale Dag van de Vrede*. Volgend jaar is de Vredesweek van 19 t/m 27 september.

Meer info: <http://ambassades.pax-voorvrede.nl>

Tentoonstellingen Vredesmuseum

T/m 30 dec: Bijzondere openingstentoonstelling in Gouda

6 t/m 29 sept: Burgemeesters voor Vrede in IJmuiden

10 t/m 29 dec: Burgemeesters voor Vrede in Heemskerk

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785 01 37

Meer en uitvoeriger VredesNieuws vindt u op: www.vredessite.nl/nieuws

ATOOMRUGZAKKEN

Nederlandse missie in Albanees wespennest

Nadat Albanië zich in 1912 onafhankelijk had verklaard werd het bedreigd door omringende landen. Lokale warlords vochten het centrale gezag van de jonge regering aan. De internationale gemeenschap benoemde op een conferentie in Londen in 1913 de prins Von Wied tot koning en startte een voor die tijd uniek experiment: een gezamenlijke vredesmacht. Nederland leverde een groep van achttien militairen om een gendarmerie op te zetten. De missie duurde slechts een half jaar van begin 1914 tot het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Veel resultaten hebben de militairen niet kunnen behalen. De missie is vooral in herinnering gebleven door het sneuvelen van een van de leiders, majoor Thomson. Hij is dit jaar zowel in Albanië als in Nederland als een held herdacht.

Over de andere deelnemers aan deze eerste Nederlandse vredesmissie is weinig bekend. Zij zijn nu in twee dikke boekdelen aan de vergetelheid ontrukkt door Joep Zonne, nazaat van een van de officieren. Hij schreef over alle officieren afzonderlijk een zeer gedetailleerde kroniek.

Het zat de Nederlandse officieren niet mee op deze eerste vredesmissie. De internationale samenwerking verliep stroef. Bovendien hadden de Nederlanders te kampen met een eigen, intern conflict over het leiderschap van de missie. Tegenover de ouderwetse militaire commandant De Veer stond de ambitieuze politicus Thomson, die de militaire organisatie wilde moderniseren. In de onderhandelingen met de Grieken ging hij zijn mandaat ver te buiten. De arrestatie van twee Italianen door Thomson veroorzaakte een diplomatieke rel. De Veer vroeg aan Den Haag om Thomson terug te roepen. Toen de Minister van Oorlog daar niet op inging, vertrok hij zelf naar Nederland om de situatie te gaan toelichten. De dag daarna kwam Thomson om terwijl hij stond te praten met een collega en journalisten. Waarschijnlijk is hij door een sluipschutter geraakt. De werkelijke toedracht is altijd duister gebleven. Er waren zelfs geruchten dat er uit het eigen kamp geschoten zou zijn. De Italianen koesterden al langere tijd wrok tegen de Nederlandse gevechtsleiding in Durazzo, terwijl de Ne-

derlanders hen verdachten van samenwerking met een lokale 'warlord'.

In de Nederlandse media werd het heldendom van Thomson breed uitgemeten, in scherp contrast met de lafheid van de Albanese soldaten die weigerden uit de loopgraven te komen. Thomson had bevriende journalisten die spannende verhalen brachten, goed voor de oplages van de kranten, in die dagen de opkomende massamedia. Een eerlijk en goed afgewogen beeld van de missie hebben de lezers in die tijd nooit gehad.

Na honderd jaar levert Joep Zonne nu met zijn grondige, alles beschrijvende feitelijke kronieken van de achttien officieren, het ultieme verhaal over een in alle opzichten mislukte missie.

Jos van Dijk

J.G. Zonne, Nederlandse militairen in een Albanees wespennest 1913-1914; kroniek van een hachelijke vredesmissie, deel I en II. Uitgeverij Skanderbeg Books, Utrecht.

Dit is een korte versie. De volledige recensie zal worden gepubliceerd bij www.vdamok.nl

In vele steden vonden demonstraties plaats tegen het Israëlische geweld in Gaza. Vele duizenden mensen, jong en oud, allochtoon en autochtoon, vrouw en man of het nu regende of niet, de sfeer was goed ondanks de ernst van de toestand. Utrecht, 10 augustus.

Foto: Anja Meulenbelt

**U heerst nu al zovele eeuwen lang
Uw fiere knevels zijn niet uit te bannen
O koningen en vorsten en tirannen
Uw knevel houdt ons stevig in bedwang**

**En tegen al dat onrecht samenspannen
Met fierheid en met woedend krijgsgezag
Zal echt niet gaan gebeuren ben ik bang
Want ik zie enkel mietjes, maar geen mannen**

**Ze staren dom en hoopvol naar elkaar
Of één van hen Profeet is en Bevrijder
Zij volgen slechts wie leidt met harde hand**

**Vergeefse hoop, vergeefs dat blind gebaar
Want niemand luistert naar de echte Leider
En dat is doodgewoon gezond verstand**

*Aboe l-Alaa al Ma'arri
(Ma'arra, Syrië 973-1057)*

Bewerking Jaap van den Born en Pieter Smoor